

MASARYKOVA UNIVERZITA BRNO

Právnická fakulta

Katedra právní teorie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právo na život a problém interrupce

Petra Roupcová

2015

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Právo na život a problém interrupce zpracovala sama. Všechny prameny a zdroje informací, které jsem použila k psaní této práce, byly citované v poznámce pod čarou a jsou uvedené v seznamu použité literatury.“

.....
Petra Roupcová

Tímto bych ráda poděkovala paní doc. PhDr. Tatianě Machalové, CSc. za vedení mé diplomové práce, za spoustu cenných rad a v neposlední řadě za čas a trpělivost, které mi věnovala a pomohla mi tak k vypracování této diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině a nejbližším přátelům, kteří mě podporovali nejen při psaní této diplomové práce, ale po celou dobu studia.

Abstrakt

Tato diplomová práce rozebírá právo na život a problematiku interrupcí. Zabývá se otázkou hodnoty a počátku lidského života. Cílem bude předložit základní východiska a postoje k interrupcím a zdůraznit zásadní argumenty odpůrců interrupcí i jejich zastánců. Zkoumán bude nejen vliv těchto východisek a postojů na právní úpravu práva na život a interrupcí v České republice, ale také její kvalita a úplnost.

Abstract

This diploma thesis analyses the right to life and the issue of abortion. It deals with the question of value and beginning of human life. The goal of the thesis is present the basic starting-point and stances to abortions and emphasizes essential arguments of opponent and advocates of abortions. I will research influence of these starting-points and stances to legislation of the right to life and abortion in the Czech Republic and also its quality and completeness.

Klíčová slova:

Právo na život, Interrupce, Právo na soukromí, Lidský život, Plod

Key words:

Right to Life, Abortion, Right to Privacy, Human life, Fetus

OBSAH

ÚVOD.....	7
1. INTERRUPCE A PRÁVO NA ŽIVOT: VÝKLAD ZÁKLADNÍCH POJMŮ...11	
1.1. Co je to interrupce?.....	11
1.2. Hodnota života a právo na život.....	13
1.2.1. Duchovní hledisko.....	14
1.2.2. Filosofické hledisko.....	15
1.2.3. Biologické hledisko.....	16
2. NÁZOROVÉ PROUDY PRO A PROTI INTERRUPCI.....18	
2.1. Vývoj názorů na interrupci.....	19
2.1.1. Stručný exkurz do historického vývoje postojů k interrupcím....	19
2.1.2. Roe v. Wade: legalizace interrupcí v USA.....	22
2.2. Argumenty zastánců svobodné volby ženy.....	24
2.2.1. Ohrožení zdraví a života matky.....	25
2.2.2. Nebezpečí nelegálních potratů.....	26
2.2.3. Vývoj lidského zárodku.....	26
2.2.4. Tělesná integrita ženy.....	28
2.2.5. Právo na svobodné rozhodnutí.....	28
2.3. Argumenty odpůrců interrupcí.....	29
2.3.1. Řešení ohrožení života matky.....	29
2.3.2. Znásilnění a incest.....	30
2.3.3. Poškození plodu.....	31
2.3.4. Právo na život dítěte vs. právo matky na svobodnou volbu.....	32
2.3.5. Hnutí pro život ČR.....	33
2.4. Irská konzervativní úprava.....	34
2.4.1. Attorney General v. X: zrušení absolutního zákazu interrupcí...34	
2.4.2. A, B and C v. Ireland: soulad irské úpravy s Úmluvou.....	35
3. PRÁVNÍ ÚPRAVA INTERRUPCE.....37	
3.1. Vývoj právní úpravy.....	37
3.1.1. První zákon o umělém přerušení těhotenství.....	38
3.1.2. Interrupční komise.....	39

3.2. Současná právní úprava – zákon č. 66/1986 Sb.....	40
3.2.1. Podmínky pro umělé přerušování těhotenství.....	41
3.2.2. Postup projednání umělého přerušování těhotenství.....	43
3.2.3. Interrupce u cizinek.....	44
3.2.4. Výhrada svědomí.....	45
3.2.5. Dopad legalizace interrupcí.....	45
4. PRÁVNÍ OCHRANA PRÁVA NA ŽIVOT.....	47
4.1. Listina základních práv a svobod.....	47
4.2. Mezinárodní dokumenty.....	49
4.3. Ochrana lidského plodu v ostatních zákonech.....	50
4.3.1. Ochrana plodu v občanském právu.....	50
4.3.2. Trestněprávní ochrana plodu.....	52
4.3.3. Pracovněprávní ochrana plodu.....	53
5. ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU SLOVENSKÉ REPUBLIKY.....	54
5.1. Skutkový stav.....	54
5.2. Argumenty slovenského ústavního soudu.....	55
5.3. Aplikace argumentů slovenského soudu na českou právní úpravu.....	57
6. ZHODNOCENÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY INTERRUPCÍ A NÁVRHY NA ZMĚNY.....	59
ZÁVĚR.....	62
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	64

ÚVOD

Téma interrupcí patří k nejvíce kontroverzním otázkám současného diskurzu o právu na život. Otevřená diskuse o interrupcích přišla s nástupem liberální společnosti zhruba ve druhé polovině 20. století. S vývojem vědy, získáváním lékařských znalostí i změnou sociálních podmínek, se tato problematika stala zdrojem častých neshod. Tyto neshody se projevily především v politickém diskurzu, který se odráží na legislativě daného státu. Na světě neexistuje žádný konsenzus, který by problematiku interrupcí vyřešil. Setkáme se tak s právními úpravami, které interrupce naprosto zakazují, až po úpravy, které podstoupení interrupce nechávají zcela na vůli ženy. Interrupce však nejsou novým fenoménem, ale jedná se o problematiku, která se řeší v podstatě od samého počátku lidstva.

Proces početí, těhotenství a následného zrození každého člověka patří k největším zázrakům lidstva a je základem celé naší společnosti. Tento proces odehrávající se v těle matky nelze ničím nahradit. Je tedy nutné k němu přistupovat s úctou a přirozenou potřebou jej chránit. S početím však ve společnosti vyvstal problém. Tímto problémem se stala nechtěná těhotenství. Od počátku lidské společnosti tedy ženy musely řešit situaci, kdy se nechtěly stát matkou. Neplánovaná těhotenství zde vždy byla a budou i nadále. Bylo tedy nutné vyřešit, jak se k tomuto problému jako společnost postavíme, a jak jej budeme řešit. Názory a postoje k interrupcím se s historickým vývojem vyvíjely a měnily. Problém však zůstává stále stejný.

Na jedné straně tedy stojí vyvíjející se lidský život, který je bezbranný a závislý na těle matky. Na druhé straně stojí právě matka a její možnost svobodné volby rozhodnout se o tom, zda si dítě nechá či nikoliv. Nejedná se však pouze o to, zda se shodneme na tom či interrupce povolit, nebo je zakázat. Nejzásadnější problém spočívá ve vyřešení otázek: Co je to lidský život? Jakou má lidský život hodnotu a kdy začíná? Má nenarozené dítě také právo na život?

Otázky, které jsou nutné při regulaci interrupcí vyřešit, jsou natolik zásadní a složité, že nelze předpokládat, že by se v brzké době dospělo ke konsenzu v problematice interrupcí a práva na život. Jedná se o problém, na který každý

jedinec nahlíží podle svého osobního přesvědčení. V rámci této práce tedy budou řešeny i otázky, jak společnost pohlíží na interrupce a jaký přístup a jakým způsobem se projevil v právní úpravě interrupcí v České republice.

Cílem práce tedy nebude nalézt univerzální a správné řešení přístupu k interrupcím, které by respektovali všichni nebo alespoň velká část společnosti, ale předložení základních východisek a koherentní argumentace pro řešení problematiky interrupcí a práva na život z pohledu odpůrců i obhájců interrupcí a jejich vliv na českou právní úpravu umělého přerušování těhotenství.

K vyřešení základních otázek je nutné nejprve vymežit základní pojmy, které jsou v problematice práva na život stěžejní. Následně ve své práci použiji analyzační metodu, při které budu zkoumat zásadní argumenty jak odpůrců potratů, tak i jejich zastánců. V těchto kapitolách budou rozebrány přístupy a názory široké veřejnosti, kdy se zaměřím na stanoviska filosofů, právních teoretiků, lékařů, teologů, apod. Stěžejním bude i analýza právní úpravy interrupcí a práva na život v české legislativě. Ve své práci použiji i argumentační strategii soudů použitou v soudních rozhodnutích zabývajících se problematikou interrupcí. V závěru bude použit návrh vhodných změn právní úpravy interrupcí v České republice.

V práci tedy budu pracovat především s odbornou literaturou, která se zabývá řešením práva na život a problematiky interrupcí. Dále bude v práci důležitý rozbor vnitrostátních právních předpisů, které upravují interrupci a práva na život. V práci budou použity i čtyři soudní rozhodnutí, která budou sloužit především k rozboru argumentační strategie, kterou v nich soudy použily.

Práce bude systematicky rozdělena do šesti hlavních kapitol. V první z nich vymezím základní pojmy. Půjde o pojem interrupce, na který budu nahlížet jak z hlediska právního, tak i medicinského. Druhé vymezení se bude týkat života, jeho počátku a hodnoty, kterou mu přisuzuje společnost, jakož i samotného práva na život.

V druhé kapitole zanalyzuji nejzásadnější názory na interrupci. Na začátku této kapitoly se budu věnovat krátkému historickému exkurzu, ve kterém poukážu na to, jak se názory na interrupci vyvíjely. Zde zmíním i přelomový rozsudek

Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Roe v. Wade, díky kterému se změnila americká konzervativní úprava na jednu z nejvíce liberálních na světě. Následně se budu věnovat liberálnímu přístupu k interrupcím a rozeberu argumenty zastánců svobodné volby matky na to, proč by interrupce měly být legální. Navážu směrem konzervativním, a i zde budou uvedeny a rozebrány argumenty odpůrců interrupcí, kteří se snaží docílit zákazu provádění interrupcí. Na závěr této kapitoly se budu věnovat soudním rozhodnutím, které jsou reakcí na velmi konzervativní irskou úpravu, především pak věnuji pozornost argumentační strategii použitou Evropským soudem pro lidská práva.

Ve třetí části přistoupím k rozboru právní úpravy interrupcí v České republice. Nejprve se zaměřím na vývoj právní úpravy na území České republiky. Pozornost zde bude věnována původnímu zákonu o umělém přerušení těhotenství a institutu interrupční komise. Přes tento vývoj se dostanu k současné úpravě interrupcí, kde bude podrobněji rozebrán a analyzován zákon o umělém přerušení těhotenství a prováděcí vyhláška, jakož i ostatní právní předpisy, které se k dané problematice interrupcí vážou.

V následující čtvrté kapitole se budu věnovat analýze právní ochrany práva na život, především v souvislosti s nenarozeným dítětem. Nejprve budou rozebrány lidskoprávní dokumenty, na které bude navazovat úprava ochrany nenarozeného života v právu občanském, trestním a pracovním.

V páté kapitole pak zanalyzuji rozhodnutí Ústavního soudu Slovenské republiky. Tento judikát jsem zvolila především proto, že v České republice ještě žádný oprávněný stěžovatel nepodal ústavní stížnost na protiústavnost zákona o umělém přerušení těhotenství. Navíc česká a slovenská právní úprava jsou si velmi podobné a rozhodnutí se dá tedy dobře aplikovat i na naši právní úpravu.

Závěrečná část této práce bude věnována kritice zákona o umělém přerušení těhotenství a návrhu na jeho změnu.

Ve své práci chci tedy nastínit nejdůležitější názorová východiska, postoje a teorie, které se vážou k problematice interrupcí a zároveň určit, jak byly promítnuty do naší právní úpravy umělého přerušení těhotenství. Ráda bych práci upozornila i na

zastaralost zákona o umělém přerušení a navrhla vhodné řešení právní úpravy. Jelikož se jedná o problematiku velice rozsáhlou, nemohu se v práci věnovat všem hlediskám dopodrobna. Cílem je však poskytnout koherentní argumentaci směřující jak pro, tak i proti interrupcím.

1. INTERRUPTCE A PRÁVO NA ŽIVOT: VÝKLAD ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Pro správné porozumění problematice práva na život a otázky interrupcí je nutným metodologickým požadavkem nejprve vymežit základní pojmy. Pozornost v této kapitole bude tedy věnována vymezení pojmů, které souvisejí s otázkou interrupce. Bude nás zajímat především samotný pojem interrupce a také život a právo na něj. Při vymezení pojmu interrupce na ní budeme nahlížet jak z právního hlediska, tak i z hlediska medicínského. Následovat bude vymezení pojmu život, jeho hodnoty a práva na život. Rozebereme především hodnotu a počátek lidského života, jelikož důležitou otázkou v problematice práva na život a otázky interrupcí je především vymezení, jakou hodnotu má pro dnešní společnost lidský život a kdy vůbec nastává jeho počátek. Hlediska náboženská, filosofická a biologická nám na závěr této kapitoly pomohou vytvořit si obraz, jak je lidský život vnímán ve společnosti.

1.1. Co je to interrupce?

Pojem interrupce pochází z latinského slova *interruptio*, které znamená přerušeni. Přesnější je však uvádět slovní spojení *interruptio graviditatis*, tedy přerušeni těhotenství.¹ Přerušeni ovšem není vhodným termínem, jelikož nevyjadřuje podstatu a účel interrupce. Pokud žena interrupci podstoupí, jedná se zde o úplné ukončení těhotenství a ne o přerušeni. Základním znakem termínu přerušeni je možnost jeho následného pokračování, což však při provedeni interrupce možné není.² Český autor Zdeněk Kühn ve své knize uvádí, že výraz umělé přerušeni těhotenství je určitým eufemismem a stricto sensu jsou takové zákroky usmrcením plodu. Přiřítá to však snaze o pokles vášni v této velmi emocionální otázce, kdy je ustupováno od starších termínu typu „usmrceni plodu“ k tomuto modernímu a mírnějšímu termínu „přerušeni“.³ Interrupci definuje konkrétněji právnická

¹ VALACH, Vladislav; KÁBRT Jan. *Lékařský slovník*. 2 přepracované a doplněné vydání. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1962, s. 210.

² Umělé přerušeni těhotenství je však natolik zavedeným a užívaným pojmem (viz. samotný zákon č. 66/1986 Sb. o umělém přerušeni těhotenství), že ho v textu své diplomové práce budu používat, i když ho považuji za nepřesný.

³ KÜHN, Zdeněk. *Ochrana lidského plodu v trestním právu*. Praha: Institut pro vzdělávání soudců a státních zástupců, 1998, s. 23.

encyklopedie jako umělé přerušení těhotenství, které je u nás povoleno za dodržení podmínek stanovených zákonem. V jiném případě by bylo takové provedení interrupce trestné.⁴ Interrupce je však pojmem právním, který medicína nepoužívá. V medicínském prostředí se setkáváme s pojmem potrat.

Slovo potrat můžeme nalézt pod několika latinskými pojmy, jako např. *abortus*, *abortio* či *abortivum*.⁵ Potrat znamená vypuzení či odstranění plodu z dělohy před ukončením 28. týdne těhotenství, kdy plod ještě není schopný sám přežít.⁶ Potrat a interrupce ovšem nejsou totožnými pojmy, neboť potrat je z medicínského hlediska pojmem širším. Můžeme jej rozdělit, jak na umělý potrat, tedy umělé přerušení těhotenství podle zákona, tak na potrat spontánní neboli samovolný, kdy je plod z dělohy vypuzen samovolně.⁷

Z medicínského hlediska se umělá přerušení těhotenství rozdělují na chirurgické a medikamentózní, kdy občas může dojít k jejich kombinaci. Tyto metody jsou používány v závislosti na délce trvání těhotenství. Do osmého týdne těhotenství hovoříme o tzv. miniinterrupci,⁸ která je většinou prováděna dilatací, tedy roztažením děložního hrdla a následnou vakuumaspirací, při které je z děložního hrdla odsáto plodové vejce.⁹ Mezi osmým a dvanáctým týdnem, kdy lze uměle přerušit těhotenství i na žádost ženy, se interrupce provádí dilatací a následnou kyretáží.¹⁰

V oblasti medikamentózní neboli chemické interrupce je v České republice aktuálním tématem zaregistrování preparátu Mifegyne, ke kterému došlo v srpnu 2014. Tato potratová tableta se stala tedy dalším legálním způsobem, kterým dochází k umělému přerušení těhotenství. Někteří lékaři jsou zastánci této tablety a tvrdí, že

⁴ FIALA, Josef. *Malá právníká encyklopedie*. 1.vyd. Praha: Linde, 1994, s. 87.

⁵ VALACH; KÁBRT, 1962, op. cit., s. 370.

⁶ ČERNÝ, Milan; SCHELLEOVÁ, Ilona. *Právní úprava umělého přerušení těhotenství*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 7.

⁷ VALACH; KÁBRT, 1962, op. cit., s. 370.

⁸ U nás dnes miniinterrupce představují 75% všech umělých přerušení těhotenství. Tento údaj pochází z: KAČEROVÁ, Eva. *Statistika potratů zrcadlí společenské změny* [online]. Publikováno 16. 12. 2013, [cit. 11. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/c/52002EB1AA>.

⁹ Případné zbytky plodového vejce jsou odstraněny pomocí malé tupé kyrety, podle které je tento postup nazýván kyretáž a jedná se výškrab dělohy.

¹⁰ ROZTOČIL, Aleš, a kol. *Moderní gynekologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 212.

potratová pilulka je o něco šetrnější, než klasická interrupce, kdy není potřeba podstoupit chirurgický zákrok. Žena po spolknutí Mifegynu musí zůstat v nemocnici přibližně hodinu a poté může odejít domů. Plod se v této chvíli přestane vyvíjet a žena se musí za dva dny opět dostavit do zdravotnického zařízení, kde jí je podána látka prostaglandin, který ženě způsobí kontrakce a dojde tak k vypuzení plodu z dělohy. Nutná je také následná kontrola k potvrzení úspěšného potratu.¹¹ Potratová pilulka se však stala trnem v oku všech odpůrců interrupcí. Podle odpůrců dochází předepisováním potratové pilulky k přenesení zodpovědnosti za interrupci z lékaře na ženu. Tato plně prožitá psychická anabáze však může u žen vyvolat mnohem silnější postabortivní syndrom. U potratové pilulky hrozí také velké riziko, že bude dostupná na černém trhu a tedy i zneužívána.¹²

1.2. Hodnota života a právo na život

Do sporu o přípustnosti interrupcí se dostávají jejich zastánci a jejich odpůrci. Skutečnou otázkou však není kdo má pravdu a jestli by interrupce měly být legální či nikoliv, ale jedná se o otázku lidského života. Tudíž toho, jakou hodnotu budeme lidskému životu připisovat a především, v jakém okamžiku budeme lidskému plodu připisovat nárok na jeho ochranu.

Právo na život je považováno za jedno z nejzákladnějších lidských práv. Jako takové je nezczitelné, univerzální, nepromlčitelné a zakazující jakoukoliv formu diskriminace. Právo na život a na poskytnutí pomoci při jeho ochraně nemůže být závislé na majetku, rase, víře či jiných rozdílech.¹³ I přesto se stává jedním z nejvíce komplikovaných a nejméně zřejmých základních práv vůbec. Tato komplikovanost a nezřetelnost pramení z intenzivního a permanentního vědeckého, ale i společenského vývoje. Klíčovým pro vývoj a charakter konceptu práva na život je způsob, jakým

¹¹ BAROCHOVÁ, Petra. Vše co jste chtěli vědět o potratové pilulce. Odpovědi gynekologa. *OnaDnes.cz* [online]. Publikováno dne 18. 6. 2014, [cit. 22. 3. 2015] dostupné z: http://ona.idnes.cz/potratova-pilulka-0nc-/zdravi.aspx?c=A140618_084638_zdravi_pet.

¹² PEROUTKA, Ferdinand. Zavedeme potratovou samoobsluhu? *Česká televize.cz* [online]. Publikováno 3. 1. 2013 [cit. 21. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/209461-zavedeme-potratovou-samoobsluhu/>.

¹³ BAHOUNEK, Tomáš Jiří, a kol. *Čtyři pohledy na interrupci*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 8.

společnost pohlíží na lidský život, jakou hodnotu pro ni lidský život představuje, a jak s ním nakládá. Kontroverze nastává zejména v posouzení otázky, zda je nositelem práva na život i dosud nenarozené dítě,¹⁴ případně jakým způsobem a také v jakém rozsahu mu je poskytována ochrana.¹⁵ O tom, jak si s touto kontroverzní otázkou poradil či neporadil český právní řád, bude pojednávat kapitola právní ochrana práva na život.

Jaká je tedy hodnota lidského života? Lidský život většina lidí považuje za hodnotu nejvyšší. Německý teolog a sociolog Hans Rotter však upozorňuje na to, že zatímco v říši zvířat má každý svého přirozeného nepřítele, tak člověk je sám svým nepřítelem, který přináší smrt sám sobě. Jasným důkazem o tom jsou nejen velké války, které otrásly celým světem, ale i problémy dnešní doby. I interrupce podle Rottera svědčí o postoji, který zásadně zpochybňuje hodnotu lidského života.¹⁶

V otázce počátku lidského života v podstatě všechny teologické, filosofické a také sociologické diskuze vycházejí z názoru, že lidé se v otázce přípustnosti interrupcí dělí na dvě skupiny. Toto rozdělení je důsledkem neshod o tom, zda je lidský plod lidskou osobou s právem na život již od samého početí, nebo se jí stává až v okamžiku narození, respektive v určitém okamžiku během těhotenství.¹⁷ Na otázku, kdy začíná lidský život lze odpovědět hned z několika hledisek. Jedná se o hledisko duchovní, filosofické a biologické.¹⁸

1.2.1. Duchovní hledisko

Duchovní hledisko považuje za počátek lidského života stvoření duše. Tato odpověď, však není příliš jasná, jelikož různá náboženství se liší v okamžiku určení

¹⁴ Nenarozené dítě bude v textu označováno i jako lidský plod, zárodek či embryo, i když tyto termíny nemají z lékařského hlediska stejný význam, tak v právním hledisku tomu tak prakticky je.

¹⁵ KOKEŠ, Marian. Právo na život. In: WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, a kol. *Listina základních práv a svobod, Komentář*. 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, s. 156

¹⁶ ROTTER, Hans. *Důstojnost lidského života: základní otázky lékařské etiky*. Praha: Vyšehrad, 1999, s. 24.

¹⁷ DWORKIN, Ronald. Morálnost interrupcí. In: *Právo ženy? Štúdie o problematike interrupcií*. Bratislava: Kalligram, 2004, s. 101.

¹⁸ WILLKE, B.; WILLKE, J. *Člověkem od početí*. Těšín: Katolické nakladatelství COR JESU, 1993, s. 13.

stvoření duše.¹⁹ Nejvíce patrný je však vliv židovsko-křesťanské tradice, založené na základě myšlenky o posvátnosti lidského života, jenž je považován za dílo Boží a to již od samého početí. Každý z nás je tak vázán chránit nejen život svůj, ale i život svých bližních. Tuto tezi jasně nalezneme v Desateru Božích přikázání, kde páté přikázání přikazuje: „Nezabiješ!“²⁰ Každý jeden lidský život je nadán vnitřní a duchovní hodnotou a je tak potřebné ze všech sil usilovat o to, aby nebyl zmařený. S jiným přístupem se můžeme setkat v judaismu. Podle židovského práva je totiž povoleno zabít v případě útoku agresora za účelem záchrany vlastního života nebo života ostatních. Za tohoto agresora bývá označován i plod v lůně matky, pokud ohrožuje její život. V těchto případech se podle židovského práva stává interrupce přípustnou.²¹ Důležité ale je, že ani v silně věřícím národě nemůže být víra ukládána ostatním silou zákona a pro tvorbu zákona nelze použít žádnou z náboženských definic počátku lidského života.²² Víra se však výrazně může odrazit na tvorbu legislativy v dané zemi. Typickým příkladem je katolické Polsko, kde jsou interrupce, až na pár striktně stanovených výjimek, zakázány.²³

1.2.2. Filosofické hledisko

Jak uvádí český autor Tomáš Lajkep v rámci filosofie můžeme nejčastěji rozlišit dva přístupy.²⁴ Prvním z nich je tzv. **ontologický personalismus**, který embryo plně považuje za lidskou bytost. Předpokládá tedy počátek lidského života od samého okamžiku početí. Lidské embryo je nadáno schopností seberozvoje, a i přesto, že je závislé na matce, tak má svou vlastní existenci, autonomii, roste a formuje se jako svébytný jedinec. Je tedy zřejmý důvod, abychom lidský život

¹⁹ tamtéž, s. 13.

²⁰ *Bible svatá: Písmo svaté Starého a Nového zákona: Podle posledního vydání kralického z roku 1613.* 3. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2009, s. 20.

²¹ KOKEŠ, M. In WAGNEROVÁ, ŠIMÍČEK, LANGÁŠEK, 2012, op. cit., s. 151.

²² WILLKE; WILLKE, 1993, op. cit., s. 13.

²³ Polští věřící lékaři odmítají provádět interrupce zákonu navzdory. *Česká televize.cz* [online]. Publikováno 17. 6. 2014. [cit. 25. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/277113-polsti-verici-lekari-odmitaji-provadet-interrupce-zakonu-navzdory/>.

²⁴ LAJKEP, Tomáš. Lidské embryo – kdo, nebo co? II. *Zdravotnické noviny.cz* [online]. Publikováno 20. 3. 2003, roč. 2003, č. 12, [cit. 18. 3. 2015] Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/lidske-embryo-kdo-nebo-co-ii-152517>.

chránili a také ho respektovali v každém jeho životním stádiu. Druhým přístupem je tzv. **empirický funkcionalismus**, který počátek života lidskému plodu přisuzuje v průběhu těhotenství, nebo až v určité době po porodu. Respektive zastánci empirického funkcionalismu sice uznávají začátek lidského bytí okamžikem početí, avšak rozcházejí se v názorech, kdy se toto bytí stává osobou. Není pro ně tedy důležité „lidské bytí“ ale „bytí personální“, které se nezakládá na biologických důvodech, ale na definici osoby. Tento přístup bývá označován také jako *gradualismus*.²⁵ Tento pojem vystihuje mínění, že vývoj embrya je lineárně pozvolný a rovnoměrný a tento vývoj odráží i morální význam embrya. Tedy čím starší je embryo, tím větší je jeho morální význam. Na této cestě pozvolného vývoje je však velmi obtížné nalézt milníky, které by měly specifický morální význam. Není tedy jasné, kdy nastává právě ten okamžik, kdy se nepersonální bytí stalo osobou. Logickým důsledkem tohoto přístupu je názor, že interrupce jsou z hlediska morálky zanedbatelným problémem, pokud je tento úkon proveden nepersonálnímu lidskému bytí.²⁶

Toto však nejsou jediné způsoby, jak můžeme filosoficky vymezit lidský život, jedná se pouze o základní rozdělení. Každý jednotlivec má právo na své filosofické přesvědčení. Obecně k takovým definicím dochází určitým rozumovým postupem a všechna zůstávají pouze teoriemi a názory. Ani tyto filosofické názory nemohou být ostatním ukládány zákonem.²⁷ Je tedy na každém z nás, abychom si na počátek lidského života utvořili svůj názor, podle svého rozumového přesvědčení a morálního myšlení.

1.2.3. Biologické hledisko

Na rozdíl od filozofie nebo teologie by biologické hledisko mělo předkládat ověřená fakta. Počátkem lidského života se v biologii zabývá věda nazvaná embryologie. Český embryolog Petr Hach ve svém článku uvádí: „*Individuum vzniká*

²⁵ LAJKEP, Tomáš. Lidské embryo – kdo, nebo co? II. *Zdravotnické noviny* [online]. Publikováno 20. 3. 2003, roč. 2003, č. 12, [cit. 18. 3. 2015] Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/lidske-embryo-kdo-nebo-co-ii-152517>.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ WILLKE; WILLKE, 1993, op. cit., s. 14.

*tehdy, když se poprvé objeví živý subjekt, nadaný jedinečnou a neopakovatelnou kombinací molekul dexyribonukleonových kyselin v soustavě chromozomů typických pro člověka, který je vybaven odpovídajícími antigenními vlastnostmi povrchové membrány. Tato situace vzniká při oplození, kdy rekombinací samčího a samičího prvojádra vzniká nový jedinec v jednobuněčném stadiu svého vývoje. Postupné uplatňování všech vývojových potenci podle zakódovaného pořádku pak vede k vývoji lidského jedince schopného samostatného života.*²⁸

Nelze tedy odporovat tomu, že akt plození má vzápětí za následek počátek nového života. Výpověď genetiky a biologie, kdy život začíná oplodněním vajíčka, jednoduše vyjadřuje způsob, jakým se děje reprodukce. Otázkou tedy spíše je, kdy je nutné započatý život chránit jako potenci ke vzniku člověka. Použijeme-li rozdělení z předchozí podkapitoly, pak první den početí považují ontologičtí personalisté již za počátek osoby. Zatímco gradualisté zygotu považují za pouhý biologický materiál. Podstatným je přibližně den sedmý, kdy dochází k nidaci, tedy uhníždění vajíčka v děloze bez kterého by embryo v žádném případě nebylo schopno existovat. Další badatelé považují za vznik osoby, kterou je potřebné chránit až 15. den od početí. V tento moment již nemohou z embrya vzniknout jednovaječná dvojčata. Mluvíme zde tedy skutečně již o individuu. Mnozí tak proto řadí vznik osoby a jejich práv právě sem. Navíc se v tomto období vyvíjí první buňky nervové soustavy. Do této chvíle tedy embryo nemohlo cítit ani bolesti, ani radosti. Liberální společnost však považuje až novorozence za nositele plných lidských práv a až jeho zabití je považováno za vraždu.²⁹

²⁸ HACH, Petr. *Počátek života jako mnohvrstevný problém*. In: Scripta bioethica. Brno: Hippokrates, 2002, roč. 4., č. 4., s. 9.

²⁹ VÁCHA, Marek. *Definice lidského embrya a jeho status*. In: *Vesmír.cz* [online]. 2008, roč. 87, č. 4. Dostupné z: <http://casopis.vesmir.cz/clanky/clanek/id/7671>.

2. NÁZOROVÉ PROUDY PRO A PROTI INTERRUPCI

Různá pojetí života, jeho hodnoty a počátku se promítají do stanovisek vůči interrupci. V této kapitole budeme věnovat pozornost zásadním argumentům, které jsou v otázce interrupcí a práva na život použity. Tyto argumenty lze v zásadě rozdělit do dvou hlavních skupin. První z nich je skupinou liberální, která zastává právo matky na svobodnou volbu. Díky této volbě má matka možnost rozhodnout o své budoucnosti, ale i tělesné a psychické integritě. Tato skupina bývá v problematice interrupcí označována jako pro choice, tedy pro volbu. Oproti ní stojí skupina konzervativní, která považuje lidský život za nejvyšší hodnotu a žádné jiné právo jej nemůže převýšit. Jedná se především o křesťansky založenou společnost, která považuje za nutné chránit lidský život již před narozením, a to již od samého okamžiku početí. Tato skupina bývá logicky označována jako pro live, tedy pro život.

Samozřejmě neexistují jen dva druhy názorů na interrupce, tedy názory konzervativní a liberální. Názory jsou na obou stranách odstupňovány od těch extrémních po umírněnější formy. Avšak pro lepší pochopení obou postojů a jejich argumentů, je nejlepším řešením vycházet z radikálních názorů obou skupin.

První část kapitoly bude věnována krátkému historickému exkurzu, na základě kterého poukážeme, jak se vyvíjely názory na interrupci v průběhu dějin až po současné přístupy. Zvláštní pozornost zde bude věnována vývoji liberálního přístupu, který velmi ovlivnil současný postoj k interrupcím. Závěrem podkapitoly poukážeme na argumentační strategii přelomového rozsudku Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Roe v. Wade, který měl velký vliv na změnu legislativní úpravy ve Spojených státech z konzervativní na liberální.

Navážeme podkapitolou, ve které rozebereme argumenty liberální společnosti, která upřednostňuje právo matky na svobodnou volbu. Další část této kapitoly pak dává prostor pro protiargumenty a východiska zastánců skupiny pro live a konzervativního přístupu. V této části rozebereme především jejich náboženská a etická hlediska ochrany lidského života již od početí. V závěru této kapitoly se

zaměříme na argumentační strategii soudů v případech Attorney General v. X. a A, B, C proti Irsku, které řeší velmi konzervativní irskou právní úpravu interrupcí.

2.1. Vývoj názorů na interrupci

Diskurz o problematice interrupcí se neustále vyvíjí. Jedná se o problém starý v podstatě jako lidstvo samo, neboť neplánovaná těhotenství zde vždy byla a budou i nadále. Problém je tedy stále stejný, ale názory na jeho řešení se v průběhu dějin vyvíjely a radikálně měnily.

2.1.1. Stručný exkurz do historického vývoje postojů k interrupcím

Podíváme-li se do starověku, zjistíme, že zde neexistovala žádná zákonná úprava, která by interrupce zakazovala, a to jakýmkoliv způsobem. Lidský plod byl v této době považován za součást organismu ženy a také za *naději na potomstvo*. Trestány za umělé přerušení těhotenství byly tedy jen třetí osoby, které vyvolaly potrat násilným jednáním, jelikož tímto jednáním zbavily otce právě jeho *naděje na potomstvo*.³⁰

Dalším ovlivňujícím faktorem, který interrupce podporoval, byla hrozba přelidnění. Zastáncem tohoto názoru byl i filosof vrcholného řeckého období Aristoteles, který připouštěl vyhnání plodu z ženského těla, dokud neobživne a nezačne vnímat. Mužský plod toho měl být schopný od čtyřicátého a ženský od devadesátého dne od oplodnění. Aristotelovy názory na umělé přerušení těhotenství měly mimořádný vliv na právní a společenské hodnocení interrupce v pozdější době. V tehdejší době nevyvolávaly interrupce takový diskurz, jako je tomu nyní. Nejednalo se o společenský problém, protože plod byl tehdy obecně považován za součást ženského těla a tehdejší zákony poskytovaly otci rodiny právo svobodně rozhodovat o životě a smrti členů jeho rodiny, jelikož nad nimi měl absolutní moc.³¹

Další vývoj až do počátku minulého století byl ve značné míře pod vlivem církve. Tedy jasného odmítání potratů, neboť církve zatracovala zábrany početí i

³⁰ ZIMEK, 1995, op. cit., s. 12.

³¹ Tamtéž, s. 13.

ostatní zásahy do lidské reprodukce. Ještě ve 13. století však italský teolog a filozof Tomáš Akvinský zastával teorii o *opožděné animaci*. V rámci této teorie tvrdil, že do lidského zárodku vstupuje lidská duše až za několik měsíců od početí. Usmrcení takového zárodku by tedy nemohlo být považováno za zabití a tedy ani za hřích. Odmítl tak názor filosofa a pedagoga Platóna, že lidská duše může existovat naprosto nezávisle a odděleně od těla a Bůh by lidskou duši mohl spojit i s kamenem. Naopak Akvinský přijal Aristotelovo učení o hylomorfizmě, podle kterého není lidská duše nezávislá, volně se vznášející substance, která by se mohla spojit s čímkoliv, ale logicky souvisí s lidským tělem. Proto by se podle Akvinského lidská duše nemohla vtělit do ničeho, co není lidským tělem, tedy tělem s lidskou podobou a lidskými orgány.³²

V roce 1896 však Papež Pius IX. prohlásil, že duše vstupuje do zárodku již okamžikem početí, tedy dospěl k jednoznačnému zákazu potratů. Ve 20. století byl přijat na pokyn papeže Jana Pavla II., který je nekompromisním odpůrcem potratů, dokument *Donum Vitae*, který vyjadřuje současné oficiální stanovisko katolické církve, tedy důraznou ochranu lidského života už od okamžiku početí.³³ Tímto stanoviskem je především to, že každá lidská bytost má právo na život a tělesnou nedotknutelnost od okamžiku početí až do smrti.³⁴

Další výraznou etapou, která změnila názorový přístup k interrupcím, bylo 19. století. V tomto období můžeme zaznamenat osvícenskou vlnu a také průmyslové revoluce, které výrazně ovlivnily chování lidí. Lidé začali více cestovat a využívat své svobody. Podnikatelé a řemeslníci začali tvořit vrstvu bohaté a nezávislé buržoazie. V této společnosti se začala objevovat i hnutí, která prosazovala práva a postavení žen ve společnosti. Není tedy divu, že počet interrupcí v tomto období začal výrazně narůstat. V průběhu 19. století však vědci přišli s přesněji popsáním procesem početí dítěte, jehož výsledkem bylo, že život dítěte nezačíná jeho prvními pohyby, ale již samotným procesem početí. Toto zjištění vyvolalo vlnu

³² DWORKIN, 2004, op. cit., s. 115.

³³ ZIMEK, 1995, op. cit., s. 13.

³⁴ DONUM VITAE: Sborník studií o etických aspektech začátku individuálního lidského života a instrukce Kongregace pro nauku víry, o respektování počínajícího lidského života a o důstojnosti oplodnění. Odpovědi na některé aktuální otázky. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 17.

protipotratové iniciativy, která už nebyla pouze náboženskou. Důsledkem bylo opět zpřísnění trestu za vyhnání plodu.³⁵

Na přelomu 19. a 20. století se rozmohla, zvláště ve Spojených státech amerických, diskuse, jejímž jádrem byla kritika protipotratových zákonů. Vycházelo se zde z jednoduchého předpokladu, a to byla ochrana práv a zdraví ženy.³⁶ O legalizaci interrupcí se silně zasazovali také komunisté. Kupříkladu i u nás v České republice se již od roku 1920 snažili prosadit legalizaci umělých potratů. Jejich hlavním argumentem byla zoufalá situace nemajetných žen, které se ocitly ve špatných sociálních podmínkách a to buď na základě mnohočetného mateřství anebo byly nuceny se opakovaně vystavovat riziku provedení interrupce pokoutním lékařem.³⁷

Další vlna liberalismu přišla přibližně ve druhé polovině 20. století, kdy státy ve velkém začaly přijímat liberální zákony v oblasti umělého přerušování těhotenství. Mezi státy s liberální úpravou interrupcí se v roce 1957 zařadila i Česká republika. V tomto období začaly narůstat také snahy mezinárodních společenství odpovědně projednat otázky porodnosti a to i pod záštitou OSN.³⁸ Značný význam v tomto vývoji měla rezoluce Populační komise OSN³⁹ proklamující: „*oprávnění každé rodiny mít tolik dětí, kolik si přeje a v době, kterou považuje za nejvhodnější – je jedním ze základních lidských práv.*“ Dále to byly i rezoluce OSN k Roku dítěte z roku 1979 a rezoluce k Roku mládeže z roku 1985, formující právo dítěte narodit se jako chtěné a vítané do podmínek zajišťujících jeho optimální rozvoj.⁴⁰ Ze zásad vyplývajících z těchto rezolucí je patrný příklon Organizace spojených národů k liberálnímu přístupu v otázce umělého přerušování těhotenství. Rovněž tak i Rada

³⁵ KOVÁŘ, Petr. Stav a vývoj zákonodárství umělého přerušování těhotenství ve světě a u nás. *Plánování rodiny* [online]. Publikováno v roce 2003 [cit. 25. 6. 2013]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006011310>

³⁶ WILLKE; WILLKE, 1993, op. cit. s. 21.

³⁷ ŘEHOŘOVÁ, Martina. Z historie interrupcí. *Zdravotnictví a medicína.cz* [online]. Publikováno 2. 7. 2012 [cit. 25. 3. 2015]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/z-historie-interrupci-465427>.

³⁸ ZIMEK, 1995, op. cit., s. 21

³⁹ Rezoluce populační komise Organizace spojených národů z roku 1972.

⁴⁰ MACH, Jan. *Medicína a právo*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. s. 143.

Evropy považuje právo na svobodnou volbu v oblasti reprodukce za nedílnou součást základních lidských práv.⁴¹

2.1.2. Roe v. Wade: legalizace interrupcí v USA

Problém právní přípustnosti interrupcí, případně rozsahu jejich legality, je otázkou, která ve Spojených státech americký vzbuzuje velké sociální napětí. I když jsou v současné době Spojené státy americké jednou ze zemí s nejvíce liberální úpravou interrupcí, vývoj směřující k tomuto liberálnímu přístupu nebyl ani lehký, ani přímočarý. Teprve v roce 1967 reagovalo Colorado jako první stát na evropské liberální tendence a zlegalizovalo interrupci v případech vitální indikace nebo v případech, kdy těhotenství bylo následkem trestného činu. Přelomovým rozhodnutím pro legalizaci interrupcí ve Spojených státech amerických je rozsudek Nejvyššího soudu USA ve věci Roe v. Wade.⁴²

Případ je z roku 1973, kdy se na americký soud obrátila Jane Roe,⁴³ která napadala ústavnost texaské právní úpravy umělého přerušení těhotenství. Interrupce byla v Texase prohlášena za protizákonnou, krom případů ohrožení života matky. Roe tvrdila, že otěhotněla v důsledku znásilnění.

V tomto případě byla předmětem zkoumání ústavnost článků texaského trestního zákona, které za zločiny prohlašovaly provedení interrupce nebo i pokus o ní, s výjimkou lékařského zákroku k záchraně těhotné ženy. Hlavním argumentem žalobců bylo porušení a zásah do konceptu osobní svobody, který se nachází ve čtrnáctém dodatku Ústavy. Dále také zásah do ochrany osobního, manželského, rodinného a sexuálního života chráněného v devátém dodatku Ústavy. Do těchto práv bylo zasaženo tím, že neprovdaná Jane Roe nemohla legálně ve svém

⁴¹ Usnesení Vlády České republiky ze dne 21. července 2003 č. 747 + P k poslaneckému návrhu zákona, kterým se zrušuje zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, a vyhláška ministerstva zdravotnictví ČSR č. 75/1986 Sb., ve znění vyhlášky č. 467/1992 Sb., a kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon v platném znění (sněmovní tisk č. 376) [online], [cit. 6. 3. 2015]. Dostupné z: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/876457779431752EC12571B6006EAA62.

⁴² KOVÁŘ, Petr. Stav a vývoj zákonodárství umělého přerušení těhotenství ve světě a u nás. *Plánování rodiny.cz* [online]. Publikováno v roce 2003 [cit. 25. 6. 2013]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocianku=2006011310>.

⁴³ Toto jméno je z důvodů ochrany osobnosti pouze fiktivní.

domovskému státě docílit provedení umělého přerušeni těhotenství, které si přála. Stát, v tomto případě v roli žalovaného, opřel svou argumentaci o povinnost chránit lidský život již před narozením a označil za naléhavou roli státu chránit prenatální život již od samého početí.

Velká část rozhodnutí byla věnována historickému vývoji přístupu k dovolenosti interrupcí. Na tomto vývoji soudci chtěli poukázat na to, že v době vzniku americké Ústavy měly ženy podstatně rozsáhlejší svobodu ukončit své těhotenství, než v době následné. V dalších oddílech svého rozhodnutí pak poukazují na to, že morální tlaky chránící život již od jeho počátku a také rizikovost provádění interrupcí, jsou již překlenuty.

Soud ve svém rozhodnutí plně nesouhlasil ani s jednou ze stran. Avšak přiklonil se k názoru, že práva na ochranu soukromí zaručena v devátém a čtrnáctém dodatku Ústavy jsou natolik široká, že zahrnují i rozhodnutí ženy o tom, zda ukončí své těhotenství či nikoliv. Stát tedy nesmí tuto možnost rozhodnout se ženě upřít. Své rozhodnutí dále opíral o těžkosti, které ženě mohou nastat zdravotními komplikacemi zapříčiněnými těhotenstvím. Neopomněl ani zmínit komplikace, které vzniknou přivedením nechtěného dítěte na svět, což by znamenalo stres pro všechny zúčastněné. Avšak soud také uvedl, že právo ženy na soukromí není absolutní a neznamená, že by se své těhotenství mohla rozhodnout přerušit v jakémkoliv stádiu či jakýmkoliv způsobem. Ingerence státu je potřebná v momentě, kdy nastává výrazný konflikt mezi osobními zájmy matky a zájmy potencionálního lidského života. Proto je vhodné, aby měl stát možnost v určitém okamžiku a míře ochránit potencionální život. Za tento okamžik soud označil moment tzv. viability. Tedy moment, kdy se plod stane životaschopným a nezávislým na těle matky. Tento moment pak nastává podle soudu v 28. týdnu těhotenství.⁴⁴ Od tohoto momentu by byla interrupce přípustná jen v případě ohrožení života nebo zdraví těhotné ženy.

Dosud platný texaský zákon byl tedy zhodnocen jako velmi obecný. Soud ve svém rozhodnutí doporučil, aby pro období prvního trimestru bylo rozhodnutí

⁴⁴ HADERKA, Jiří. K nové federální judikatuře v USA k interrupčním věcem (1973-1989). In: *Právník*. roč. 1990, č. 5, s. 439.

ponecháno pouze na vůli ženy společně s odborným názorem jejího lékaře bez ingerence státu.⁴⁵

Rozhodnutí soudu vyvolalo samozřejmě bouřlivou debatu, kdy proti sobě stálá hnutí za ženská práva oproti hnutím za život. Především však byly tímto rozhodnutím zlegalizovány interrupce v celých Spojených státech, a to prakticky až do devátého měsíce těhotenství, zatímco do této doby byly povoleny pouze v 11 z 51 států.⁴⁶

2.2. Argumenty zastánců svobodné volby ženy

„Základním znakem liberalismu je odmítání jakýchkoli omezení, která brání člověku ve svobodném rozvoji, a již tím je zřejmé, že liberalismus disponuje určitým, ne vždy obecně přijímaným konceptem svobody.“⁴⁷ Od toho se odvíjí postoj liberalistů k umělému přerušení těhotenství. Jednoznačně zastávají možnost svobodného rozhodování ženy o své budoucnosti, o tom, co se bude dít s jejím tělem a zda si dítě ponechá. Liberální hnutí se však ohrazují proti výrokům, že jsou „pro potraty“. Interrupci považují až za krajní řešení problému, kterému by mělo být samozřejmě předcházeno, a to zejména osvětou, informovaností a používáním vhodné antikoncepce. Trvají však na tom, že každý má mít právo volby.⁴⁸ Podle amerického filosofa práva Ronalda Dworkina můžeme vzorové liberální stanovisko rozdělit do čtyř částí. Od názoru, že stát nemá žádné právo zasahovat do rozhodování ženy o tom, zda interrupci podstoupí až po názor, který považuje interrupci za vážný morální problém a interrupce znamená zmaření lidského života. Podle tohoto názoru tedy interrupce není přípustná z banálního nebo nepřípustného důvodu a je možné ji provést jen v případě, kdy tak zabráníme vážné škodě.⁴⁹

⁴⁵ Legal Information Institute, Roe v. Wade. [online]. [cit. 14. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/410/113>.

⁴⁶ MISHAN, J. Ezra, *O povaze milosrdenství: Jak argumentují zastánci „ženské volby“*. Praha: Občanský institut, 1997, s. 4.

⁴⁷ Kolektiv autorů. *Filosofický slovník*. 2. rozšíření vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998, s. 284.

⁴⁸ Feministická skupina 8. března. Budme pro svobodnou volbu! [online], březen 2002 [cit. 15. 3. 2015]. Dostupné z <http://anarchofeminismus.ecn.cz/files/prochoice02.html>.

⁴⁹ DWORKIN, 2004, op. cit., s. 104.

V následující části této práce budou rozebrány argumenty, jejichž cílem je nás přesvědčit o tom, že liberální právní úprava interrupcí, je v dnešní společnosti nutností. Poukážeme i na argumenty, kdy interrupce není otázkou svobodné volby ženy. Tedy situace, kdy žena narození dítěte s radostí očekává, ale například ze zdravotních důvodů je provedení interrupce nutné.

2.2.1. Ohrožení zdraví a života matky

Jedním z hlavních důvodů, proč by měly být interrupce povoleny, je především ochrana před vážným ohrožením zdraví ženy, či jejího života. O tomto svědčí fakt, že i velmi přísná a konzervativní úprava umělého přerušování těhotenství v Irsku, povoluje provedení interrupcí z jediného důvodu, kterým je právě vážné ohrožení zdraví matky nebo jejího života. Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře k čl. 2 „Právo na život“ Úmluvy⁵⁰ uvedl, že zákaz potratů, i v případech, kdy by nepřerušování těhotenství mohlo vážně ohrozit život budoucí matky, by byl v rozporu s obsahem a cílem samotné Úmluvy.⁵¹ Pokud by tomu tak nebylo a interrupce by nemohla být provedena ani při ohrožení života či zdraví matky, jak bychom ospravedlnili, že jsme si zde dvou rovnocenných životů vybrali právě ochranu dítěte? Americká filosofka Judith Jarvis Thompson považuje názor, že interrupce nejsou přípustné ani při záchraně života matky za extrémní. Zmiňuje také argument odpůrců potratů v otázce kolize práva na život dítěte a práva na život matky, podle kterého by provedení interrupce znamenalo přímé zabití dítěte, zatímco nicedělání matku nezabije, ale pouze ji nechá zemřít. Navíc je dítě považováno za nevinného člověka, neboť nespáchalo žádný zločin a nemá v úmyslu zabít matku.⁵² Kde ale bereme jistotu, že matka je vinná? Stejná presumpce nevinny by tedy měla platit i pro ni.

⁵⁰ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezf6mrqhwte>. (Dále jen jako „Úmluva“).

⁵¹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*, 4. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 281.

⁵² THOMSONOVÁ, Judith, Jarvis. *Obrana interrupcí*. In: *Právo ženy? Štúdie o problematike interrupcií*. Bratislava: Kalligram, 2004, s. 26.

2.2.2. Nebezpečí nelegálních potratů

Příznivci pro choice směru argumentují také tím, že i když je v některých státech konzervativní právní úprava umělého přerušení těhotenství a provedení interrupce je tak nelegální, stále k nim i v těchto zemích dochází. Pro umělé přerušení těhotenství se každoročně rozhodne přibližně 46 miliónů žen. Z toho 26 miliónů žen je ze zemí, které mají liberální potratové zákony a interrupce je tak prováděna převážně v důstojných podmínkách v raném stádiu těhotenství a odborným personálem. Je zde tedy minimální riziko ohrožení zdraví či života ženy. Ostatních 20 miliónů žen pak žije v zemích, jejichž konzervativní úprava interrupci zákonem zakazuje či výrazně omezuje. I přesto se tyto ženy rozhodnou uměle své těhotenství ukončit, což bývá často prováděno neodborně a v nedůstojných podmínkách. Na důsledky neodborně provedeného potratu umírá denně přibližně 200 žen. Liberalisté v tomto směru argumentují tím, že počet těchto komplikací by dramaticky poklesl v případě, kdyby došlo k liberalizaci potratových zákonů v zemích s konzervativní právní úpravou.⁵³ Dále také uvádějí, že legalizací interrupcí dojde z dlouhodobého hlediska ke snížení počtů interrupcí. Například Holandsko, která má velmi liberální legislativu v otázce interrupcí vykazuje jednu z nejnižších potratovostí na světě.⁵⁴

2.2.3. Vývoj lidského zárodku

Velmi zásadním sporem mezi liberální a konzervativním přístupem je rozdílnost v odpovědi na otázku: Kdy se v případě embrya jedná již o člověka? Liberálové hovoří o člověku až samotným aktem porodu. O umělém přerušení těhotenství, tak neuvažují jako o zabití živé bytosti. Podle Habermase liberálové popisují embryo v raném vývojovém stádiu pouze jako shluk buněk a až novorozence považují za osobu, které má připadnout lidská důstojnost v přísně morálním smyslu. Druhá strana, tedy strana konzervativní, pak naopak pokládá již

⁵³ UZEL, Radim. Pohled lékaře. In: PEKÁRKOVÁ, Milena, a kol. *Potrat ano-ne aneb na pokraji života*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 9.

⁵⁴ KOVÁŘ, Petr. Stav a vývoj zákonodárství umělého přerušení těhotenství ve světě a u nás. *Plánování rodiny.cz* [online]. Publikováno v roce 2003 [cit. 25. 6. 2013]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006011310>.

oplození lidského vajíčka za počátek života, který je individuovaný a řídí sám sebe. Tento pohled tedy považuje za potenciální osobu a nositele základních práv již každý biologicky určitelný rodový exemplář.⁵⁵ Liberálové jsou navíc toho názoru, že zárodek je součástí ženy a je tedy jejím právem svobodně rozhodnout o svém „majetku“.⁵⁶

Velmi vášnivou diskuzi vyvolala esej o lékařské etice, jež vydala doktorka Francesca Minervová z Oxfordské univerzity. Minervová v ní totiž mimo jiné uvedla, že zabít novorozené dítě je z morálního hlediska to samé, jako zabít plod. Nenalezneme zde žádný rozdíl mezi plodem den před narozením a den poté. Porod je pouze změnou místa, ne podstaty plodu. Novorozenec pro ni stále není „skutečnou osobou“, ale pouze osobou „možnou“. Novorozenci podle ní nemají ještě žádnou budoucnost, jedná se jen o představu jejich rodičů a smrt jim tedy nezpůsobí žádnou škodu, budou-li si to takto rodiče přát. Jakožto přání „skutečných osob“ by zájmy rodičů měly převážet.⁵⁷

Ač tato esej působí velmi radikálně a může být označován jako návod k zabíjení novorozenců, je možné ji vnímat spíše jako návod vedoucí k zákazu interrupcí. Vadilo by nám zabít novorozené dítě, ale provedení interrupce těsně před porodem nezakážeme? I když u nás takový zákon neplatí, jistou paralelu nalezneme v trestním zákoníku⁵⁸ u ustanovení o beztrestnosti těhotné ženy při nezákonné interrupci v porovnání se skutkovou podstatou trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou.

⁵⁵ HABERMAS, Jürgen. *Budoucnost lidské přirozenosti. Na cestě k liberální eugenice?* Praha: Filosofia, 2003, s. 42.

⁵⁶ KLÍČ, Zbyněk. Co obnáší spor o interrupce. *Cevro* [online]. Publikováno dne 2. června 2004, [cit. 15. 3. 2015] Dostupné z: <http://www.cevro.cz/cs/41227-obnasi-spor-interrupce>.

⁵⁷ KRČMÁRIK, Matúš. Podľa eseje môžu dieťa zabíť po pôrode. *Techsme.sk* [online]. Publikováno 5. 3. 2012 [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: <http://tech.sme.sk/c/6286923/podla-eseje-mozu-dieta-zabit-po-porode.html>.

⁵⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfuytm>. (dále jen jako „Trestní zákoník“).

2.2.4. Tělesná integrita ženy

Argumenty odpůrců potratů o tom, že plod je člověkem již od okamžiku početí vyvrací již zmiňovaná filosofka Judith Jarvis Thomson. Ta tvrdí, že považovat pouhý shluk buněk za člověka je stejné, jako považovat žalud již za dub. Ve své práci však pracuje s předpokladem, že lidský plod je člověkem již od početí a řeší morální přípustnost interrupcí. Svůj postoj vysvětluje na následujícím případě s houslistou. Ráno se probudíme v nemocnici a vidíme, že ležíme vedle známého houslisty, který je v bezvědomí. Zjistíme, že trpí smrtelným onemocněním ledvin a jen my máme ten správný typ krve, který ho může udržet při životě. Doba jeho léčby je devět měsíců. Pokud se rozhodneme se od přístrojů odpojit, houslista zemře. Jsme morálně povinni přistoupit na tuto situaci? Je to naší povinností? Thomsonová na tomto příkladu demonstruje, že právo na život neznamená zároveň právo použít k jeho záchraně jakékoliv prostředky, především tělo či orgány jiných lidí. V podstatě by to totiž znamenalo, že bychom mohli poručit komukoliv, aby se pro záchranu našeho života nebo života někoho jiného vzdal části svého těla nebo nám ho na nějakou dobu poskytl. Jsme tedy oprávněni nařizovat toto ženě, která nechce být těhotná?⁵⁹

2.2.5. Právo na svobodné rozhodnutí

Právo na autonomní rozhodování o vlastní fyzické či psychické integritě spadá pod právo na soukromí v širším smyslu. Každá žena má tedy právo na to, aby ze strany státu nebylo zasahováno do jejího soukromí a ona sama tak mohla rozhodnout o své budoucnosti. Samotné těhotenství, porod a následná výchova dítěte jsou velmi emočně, ale i fyzicky náročné a nikdo by neměl rozhodovat za jiného, zda takový proces musí absolvovat. Funkcí práva na ochranu soukromého života je zajistit prostor pro rozvoj a realizaci individuální autonomní osobnosti. Právo na soukromí v sobě zahrnuje především garanci sebeurčení ve smyslu zásadního

⁵⁹ THOMSONOVÁ, Judith, Jarvis. Obrana interrupcí. In: *Právo ženy? Štúdie o problematike interrupcií*. Bratislava: Kalligram, 2004, s. 24.

rozhodování o sobě samém a o uspořádání vlastního života.⁶⁰ Konkrétněji právo na soukromí vymezili ve společném článku američtí právníci Samuel D. Warren a Louis D. Brandeis jako právo jednotlivce být ponechán sám sebou.⁶¹ Nevyplývá snad z práva na soukromí jasně, že je jen otázkou volby ženy, zda bude či nebude matkou?

2.3. Argumenty odpůrců interrupcí

Jak jsme již uvedli, vůči směru liberálnímu stojí konzervatismus. Ten definuje filosofický slovník jako směr vyznačující „*obecný sklon člověka k osvědčenému a odpor k novému a neznámému*“.⁶² V rámci tohoto názorového proudu se můžeme setkávat také s pojmenováním pro live, tedy směr, který jednoznačně upřednostňuje právo na život nenarozeného lidského plodu od samého početí a naprosto upozaduje právo matky svobodně se rozhodnout o svém soukromém životě.

Cílem zastánců skupiny pro live je především naprostý zákaz nebo alespoň velmi striktní omezení provádění interrupcí. Ve svých argumentech používají občas velmi emočně silná slova. Jejich cílem je útočit především na morální uvědomění a city těhotných žen. Následující argumenty nás tedy mají přesvědčit o tom, že by interrupce měly být zakázané a jejich provedení trestné.

2.3.1. Řešení ohrožení života matky

K jednomu ze zásadních argumentů, který se týká zdravotních indikací, odpůrci interrupcí uvádí, že existuje opravdu jen velmi malé množství případů, kdy by dítě opravdu ohrožovalo život matky. Ve svém tvrzení se opírají především o fakt, že mnoho uznávaných lékařských autorit v oboru porodnictví a gynekologie prohlásilo, že v dnešní době je zdravotnická a lékařská péče na takové úrovni, kdy

⁶⁰ WAGNEROVÁ, In: WAGNEROVÁ, ŠIMÍČEK, LANGÁŠEK, a kol., 2012, op. cit., str. 282.

⁶¹ WARREN, Samuel., BRANDEIS, Louis. *The Right to Privacy* [online]. In Harvard Law Review, vol. 4, no. 5, 1890, [cit. 16. 3. 2015]. Dostupné z: http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html.

⁶² Kolektiv autorů. *Filosofický slovník*. 2. rozšíření vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998, s. 215.

zřídka dochází k situaci, ve které by dítě muselo být obětováno pro záchranu života matky. Americký Doktor Roy S. Heffernan k tomuto uvádí: „*Kdo provádí terapeutickou interrupci⁶³, buď nezná moderní metody při řešení komplikací těhotenství, nebo nechce věnovat čas, aby je použil.*“⁶⁴ I další lékaři jsou proti interrupcím a jako jasný argument uvádějí, že právě interrupcí je ničen ten předmět, který se lékař zavazuje chránit – lidský život. Někteří odpůrci interrupcí jsou ochotni přistoupit na to, že matka může být dítětem ohrožena na svém životě. V této situaci by žena mohla své těhotenství uměle přerušit, jelikož by se v jejím případě jednalo o sebeobranu. Není však morálně ospravedlnitelné, aby lékař, jakožto třetí osoba, zabil nevinnou osobu, aby zachránil život osobě jiné.⁶⁵

Největší procento interrupcí je prováděno na základě psychiatrické indikace, při které je často nutná pouze žádost ženy o provedení umělého přerušování těhotenství. Argumentem zastánců konzervativního přístupu je především to, že nikdy nebyla přesně stanovena příčinná souvislost mezi těhotenstvím a psychickou nemocí ženy. Pokud je žena citově narušena, vstupuje tak již do těhotenství, ale samotné těhotenství podle nich není příčinou její nemoci. Naopak konzervativisté uvádějí, že těhotenství a samotný porod mají blahodárný účinek na psychický stav matky, a že labilní matky snášejí těhotenství pozoruhodně dobře. Především mnohem lépe, než interrupci. Také jako důvod pro popření psychické indikace uvádějí, že se již nespočetněkrát setkali se situací, kdy ženy byly nešťastné při zjištění svého těhotenství, avšak po porodu byly velice šťastné.⁶⁶

2.3.2. Znásilnění a incest

Velký morální problém nastává pro odpůrce interrupcí v případech, kdy žena otěhotněla na základě znásilnění či incestu. V krajních případech i v souvislosti s nemanželským početím. Takovéto početí totiž odpůrci interrupcí považují za

⁶³ Termín terapeutický potrat označuje umělé přerušování těhotenství provedené ze zdravotních důvodů, pokud je ohroženo zdraví nebo život ženy.

⁶⁴ GRADY, John L. *Interrupce Ano nebo Ne? (Důvody proti interrupcím)*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Řád, 2002, s. 13.

⁶⁵ DWORKIN, 2004, op. cit., s. 103.

⁶⁶ GRADY, 2002, op. cit., s. 15.

tragédii. Řešení tohoto problému odpůrci interrupcí však nevidí v umělém přerušení těhotenství. Jelikož interrupci v těchto případech považují za zabití plodu tohoto hříchu a rovná se tak dalšímu zlu. Navíc zlu daleko horšímu. Dítě by nemělo být trestáno za zločin či špatné posouzení a chování některého z rodičů a nemělo by mu tak být odíráno jeho základní právo na život. Jen proto, že je dítě nechtěné, by nemělo být zneužíváno naší libovůle a docházet tak k ničení zárodku, neboť by to postavilo matku z role oběti znásilnění do role agresora a roztočilo tak spirálu dalšího násilí.⁶⁷

Odpůrci interrupcí se dále opírají o argument, že je téměř nemožné, aby žena při znásilnění otěhotněla. Toto je následkem velkého stresu, kdy v důsledku extrémního citového traumatu může dojít k narušení ovulačního cyklu.⁶⁸

2.3.3. Poškození plodu

Velké emoce také vzbuzuje situace, kdy se jedná o případ poškozeného plodu. Odpůrci interrupcí se zde opírají o argumentaci, že neexistuje žádný důkaz, který by potvrdil, že dítě s vrozenými vadami by se raději nenarodilo, jelikož se ho na toto nikdy nikdo nemůže zeptat. Naopak naše poznání lidské povahy nám takřka jistě říká, že by si vybralo život s defekty, než život vůbec žádný.⁶⁹ Tuto myšlenku podporuje i již zmiňovaný Dworkin, který ve své knize uvádí, že plod je stvořením s právy, kterými je vybaven již od samého počátku své existence. Tato práva podle Dworkina zahrnují především zájem plodu zůstat naživu. Tedy zejména právo, aby každý chránil jeho základní zájmy, včetně samotného práva nebýt zabit. Navíc i děti s nejtěžším postižením mohou navázat vztahy, dávat a přijímat lásku a také bojovat se svým hendikepem. Jejich životy tedy mají hodnotu. Jak by mohlo být morální, kdybychom je usmrtili ještě před narozením?⁷⁰ Odpůrci interrupcí také popírají

⁶⁷ GRADY, 2002, op. cit., s. 17.

⁶⁸ WILLKE; WILLKE, 1993, op. cit., s. 157.

⁶⁹ GRADY, 2002, op. cit., s. 17.

⁷⁰ DWORKIN, Ronald. *Life's Dominion*. New York: Vintage books, 1994, s. 15.

myšlenku, že interrupce je prováděna kvůli samotnému zárodku, ale považují za čestné přiznat, že je konána především pro dospělé.⁷¹

Navíc zastánci konzervativního směru považují za důležité zvážit osobní a budoucí důsledky rozhodnutí pro provedení interrupcí v případě poškození plodu. Vidí nebezpečí především v tom, že pokud se jako společnost rozhodneme, že můžeme zabít nenarozené dítě kvůli nějakému jeho fyzickému nedostatku, proč bychom potom nemohli zabít dítě se stejnou vadou, ale již narozené?⁷²

2.3.4. Právo na život dítěte vs. právo matky na svobodnou volbu

Odpůrci interrupcí uznávají argument, že žena má právo kontrolovat své vlastní tělo. V této otázce ho však nepovažují za sporný bod. Už jen tím, že se muž a žena rozhodnou mít pohlavní styk, musí předpokládat, že při něm může dojít k počátku těhotenství a musejí tak za něj rovněž přijmout veškerou zodpovědnost. Navíc nepovažují zárodek za součást těla ženy, ale za oddělený, odlišný a jedinečný subjekt, který je na těle ženy pouze závislý kvůli výživě a bezpečnému prostředí pro jeho vývoj. Na ženu je tedy nutné pohlížet pouze jako na „prostředníka“, skrze kterého přijde dítě na svět.⁷³

Liberálové naopak argumentují tím, že do určitého časového období⁷⁴, je jedním účastníkem vztahu pouze lidský zárodek, který nevlastní žádnou biologickou strukturu charakterizující lidství a druhým účastníkem je pak vyvinutá lidská bytost. Presumpce právní priority by tak měla být do tohoto stádia na straně matky. Situace se avšak změní v moment, kdy lidský zárodek nabyde unikátní lidskou charakteristiku.⁷⁵ Zastánci mírnějšího liberálního proudu v této otázce zastávají názor, že plod by měl být závislý na matčině rozhodnutí do doby, než začne být životaschopný. Poté by měl být zničen jen za podmínky záchrany matčina života. Otázkou tedy je, kdy tento okamžik nastává? Názorem amerických autorů Harolda

⁷¹ HELLEGERSE, Ander. In: GRADY, 2002., op. cit., s. 19.

⁷² GRADY, 2002, op. cit., s. 20.

⁷³ MISHAN, 1997, op. cit., s. 9.

⁷⁴ Tato doba se může v různých právních úpravách lišit. Česká právní úprava reagovala na evropskou praxi a stanovila lhůtu pro provedení interrupce do ukončení dvanáctého týdne.

⁷⁵ UZEL. In: PEKÁRKOVÁ, 2000, op. cit., s. 17.

Morowitze a Jamese Trefila je: „že až do vzniku lidských struktur v šedé kůře mozkové u plodu prakticky k žádnému konfliktu nedochází a každá situace by měla být řešena ve prospěch plně zralé biologické osobnosti – matky.“⁷⁶

2.3.5. Hnutí pro život ČR

U nás je typicky konzervativním hnutím spolek Pro Život ČR, jehož cílem je obnovit vědomí neměnné důstojnosti a také nedotknutelnosti života každého člověka již od jeho početí až do přirozené smrti a zajistit jeho plnou právní ochranu. Právo na život přiznávají stoupenci hnutí lidskému plodu již od okamžiku oplodnění ženského vajíčka, kdy vznikne nový život, který není životem ani matky či otce, ale životem nového živého člověka, který se vyvíjí sám pro sebe. Proto považují umělé přerušení těhotenství za zabití a velmi hanebný zločin, při kterém popisují matku s lékařem za útočníky a mučitele. Hnutí Pro Život ČR zpochybňuje i argument, že žádost ženy o provedení umělého přerušení těhotenství je projevem jejího základního lidského práva na svobodné rozhodování o své tělesné integritě, neboť se nejedná o její svobodné rozhodnutí, ale o rozhodnutí, které podstupuje ze strachu, ať už se jedná o strach z rodičů, partnera či budoucnosti. A toto všechno se děje navíc v období, kdy je pod vlivem hormonálních změn a kdy je psychicky velmi zranitelná. Zastánci Hnutí pro život ČR se nezdráhají použít ani názory, že interrupcí dochází k zotročení ženy, kdy je pošlapána její přirozenost a žena je vydána napospas vydírání a vůli partnera. Lékaře pak vidí jako nájemného vraha, do které ho staví stát.⁷⁷

K obecně uznávané lhůtě 12- ti týdnů pro provedení interrupce mají členové Hnutí pro život také nespočet argumentů, které tuto lhůtu zpochybňují. Vývoj lidského zárodka popisují jako velmi rychlý a úžasný, kdy už v 8. týdnu od početí lze zaznamenat činnosti mozku a srdce, začíná se vyvíjet obličej, objevují se oči, uši a nos. Navíc uvádějí případy, kdy po 10. až 12. týdnu dítě bylo tak velké, že musely být rozdrceny hlava a větší části, které následně byly vybrány po částech. Liberalisté argumentují tím, že zárodek se nepodobá mladému chlapci, konzervatisté proti

⁷⁶ UZEL. In: PEKÁRKOVÁ, 2000, op. cit., s. 26.

⁷⁷ Realita umělých potratů. *Hnutí pro život ČR*. [online]. [cit. 6. 3. 2015] Dostupné z <http://hnutiprozivot.cz/?a=34&id=63>.

argumentují, že ani dítě se nepodobá starému muži a lidský život je od početí až do smrti postupnou buněčnou změnou.⁷⁸

2.4. Irská konzervativní úprava

Evropským státem s nejvíce konzervativní právní úpravou umělého přerušení těhotenství je Irsko. Jedná se o jediný evropský stát, který ve své Ústavě výslovně chrání právo nenarozených dětí na život. Rozhodování jak irského Nejvyššího soudu, tak především Evropského soudu pro lidská práva je v otázce interrupcí v prostředí tak konzervativní úpravy velmi zajímavé a důležité.

2.4.1. Attorney General v. X: zrušení absolutního zákazu interrupcí

V roce 1992 irský Nejvyšší soud vydal přelomový rozsudek⁷⁹ ve věci Attorney General v. X., který zrušil dosavadní úplný zákaz interrupcí. Od tohoto rozsudku je provedení interrupce možné v případě, kdy hrozí vážné ohrožení života matky. Ve své argumentaci Nejvyšší soud mimo jiné použil test proporcionality, díky kterému došel k výsledku, že v takovém případě převáží zájem na zachování života matky před ochranou života nenarozeného dítěte a může tedy dojít k provedení interrupce. Toto ovšem musí být zjištěno se vši pravděpodobností a riziko musí být reálné a vážné pro život ženy. Za povšimnutí stojí i fakt, že irský Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí chrání pouze život matky a přípustnost ukončení těhotenství se nevztahuje na ohrožení jejího zdraví. Po vydání tohoto přelomového rozhodnutí v irské právní úpravě interrupcí se začaly objevovat snahy o jeho zrušení, které však nebyly úspěšné.

⁷⁸ Realita umělých potratů. *Hnutí pro život ČR*. [online]. [cit. 6. 3. 2015] Dostupné z <http://hnutiprozivot.cz/?a=34&id=63>.

⁷⁹ Judgment of the Supreme Court of Ireland. The Attorney General vs. X and Others. *Supreme court of Ireland* [online]. 1992, [cit. 24. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.supremecourt.ie/SupremeCourt/sclibrary3.nsf/pagecurrent/9FA0AA8E8D261FC48025765C0042F6B3?opendocument&l=en>.

2.4.2. A, B and C v. Ireland: soulad irské úpravy s Úmluvou

Proti Irsku byla kvůli problematice interrupcí podána stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva⁸⁰ a to na základě porušení hned několika článků Úmluvy. Konkrétně se jednalo o porušení práva na život v článku 2, zákazu mučení a jiného nelidského nebo degradujícího zacházení v článku 3, práva na soukromí z článku 8, zákazu diskriminace v článku 14 a také práva na účinné vnitrostátní prostředky ochrany základních práv v článku 13.

Stížnost podávaly společně tři ženy, které otěhotněly a z odlišných důvodů chtěly podstoupit umělé přerušování těhotenství. Jak již bylo zmíněno výše, irské zákony interrupce zakazují, proto ženy odcestovaly kvůli podstoupení zákroku do sousední Velké Británie. První žena se rozhodla pro interrupci, neboť byla alkoholička a nacházela se ve velmi tíživé sociální a životní situaci. Navíc již měla čtyři děti, které byly vychovávány v pěstounské péči. Vzhledem ke své složité finanční situaci si nemohla dovolit přivést na svět další dítě. I na samotnou cestu a provedení interrupce si musela vzít velmi nevýhodnou půjčku, která její špatnou sociální situaci ještě zhoršila. Druhá žena také interrupci podstoupila ze sociálních indikací – nebyla ještě připravena na to, stát se matkou. U třetí ženy byla situace poněkud odlišná, neboť právě podstupovala léčbu rakoviny a bylo více než možné, že těhotenství by na tuto léčbu mělo negativní vliv a život ženy se tak ocitl v ohrožení, nehledě na nepříznivé následky, které by mohla nemoc zanechat na plodu. Ze strany lékařů ji však nebyly podány adekvátní informace a dokonce se setkala s odmítnutím provedení interrupce.

Soud se při posouzení případu nejvíce zabýval možným porušením článku 8 Úmluvy, tedy právem na ochranu soukromí. V soudním rozhodnutí je uvedeno, že součástí práva na soukromí je i právo na rozhodování žen o jejich fyzické a psychické integritě. Je však důležité říci, že tento článek není současně i právem ženy na interrupci. První dvě ženy namítaly, že zákaz interrupcí ze sociálních důvodů je porušením jejich práva na soukromí. Soud uznal, že tento zákaz je opravdu zásahem

⁸⁰ Judgement of Grand Chamber of European Court of Human rights. Case of A, B and C v. Ireland. Application no. 25579/05. European Court of Human rights [online], 2010 [cit. 24. 3. 2015]. Dostupné z: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-102332#{"itemid":\["001-102332"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-102332#{).

do práva žen na jejich soukromí, avšak také konstatoval, že je v souladu s platným irským právem. V otázce interrupcí byl státům ponechán prostor pro uvážení, jak budou tuto problematiku řešit ve svých právních řádech. Je sice pravdou, že v této otázce existuje evropský konsenzus, na základě kterého by mohl být prostor pro uvážení zúžen, soud se však nedomnívá, že by tento konsenzus měl být rozhodujícím faktorem, podle kterého by měl rozhodovat. Navíc irské zákony sice interrupce zakazují, avšak není trestné, pokud ženy kvůli interrupci cestují do zemí, kde nejsou zakázané a zde zákrok podstoupí. Odlišný přístup je nutné zvolit u ženy nemocné rakovinou, které lékař odmítl interrupci provést. Toto ovšem nebylo pochybením lékaře, neboť neexistoval žádný zákon, podle kterého by mohl identifikovat, zda jsou splněny podmínky pro provedení umělého přerušování těhotenství. Pokud by se později ukázalo, že těhotenství a následný porod by neohrožovaly ženu na životě, nebyly by splněny podmínky podle irské Ústavy a lékaři by hrozil trest odnětí svobody. Je tedy pochopitelné, že z důvodů nejistoty, bylo provedení interrupce lékařem odmítnuto. Zde tedy soud dospěl k závěru, že Irsko zasáhlo do práva ženy na její soukromý život tím, že změna Ústavy, která povolovala provedení interrupce, je-li vážně ohrožen život ženy, nebyla implementována do právního řádu. Irsko tedy muselo ženě vyplatit kompenzaci v hodnotě 15.000,- Eur.

Porušení práva na život obsaženého v článku 2 Úmluvy uplatňovala nemocná žena, neboť přísné omezení interrupcí vnímala jako zásah do jejího práva na život. S tímto argumentem se však soud nemohl ztotožnit, jelikož to, že podle Irské Ústavy je poskytováno právo na život všem a to od samého početí až do smrti, nijak ženu na jejím životě neohrožuje. Soud i zde argumentoval tím, že ženě není zakázáno, aby odjela do zahraničí a zde interrupci podstoupila. Pro stěžovatelky ovšem právě cestování do zahraničí za účelem provedení interrupce bylo psychicky, fyzicky ale i finančně náročné a toto považují za porušení článku tři Úmluvy, tedy zákazu mučení a nelidského zacházení. Soud však uvedl, že nebyla naplněna minimálně úroveň závažnosti, aby tento případ mohl spadnout pod působnost tohoto článku. Nedostatek v prováděcí legislativě byl tak jediným, čím se Irsko podle soudu provinilo. Je tedy povinností Irska, aby přijalo zákon, ve kterém by byl implementován článek Ústavy vztahující se k interrupcím a byl tak dán rámec a podmínky pro jeho provádění.

3. PRÁVNÍ ÚPRAVA INTERRUPTCE

V této kapitole se budeme věnovat právním aspektům zkoumané problematiky interrupcí. Nejprve se zaměříme na krátký historický exkurz do vývoje právní úpravy na území České republiky. Přes tento vývoj se přesuneme k původnímu zákonu o umělém přerušení těhotenství z roku 1957. V souvislosti s tímto zákonem poukážeme především na institut interrupčních komisí, které byly následně novým zákonem č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství zrušeny. Jakožto současné právní úpravě bude právě tomuto zákonu věnována největší pozornost. Analyzujeme jednotlivá ustanovení a poukážeme na propojení s ostatními právními předpisy.

3.1. Vývoj právní úpravy

Jak již bylo v této práci napsáno, s historickým vývojem se měnily názory a postoje k interrupcím. Tyto změny se samozřejmě začaly odrážet v právních předpisech upravujících problematiku interrupcí. Dnes je přípustnost interrupcí závislá na vůli zákonodárce, ale nebylo tomu tak vždy. Velkou roli zde sehrála především víra. Velký zvrat v tzv. světském právu nastal na přelomu 18. a 19. století. V českých zemích do této doby platil Tereziánský trestní zákon z roku 1768, který upravoval středověkou úpravu trestných činů. Tyto trestné činy se vztahovaly i na vyhnání plodu, za něž byly ukládány dlouholeté tresty odnětí svobody, či dokonce tresty smrti. První náznak liberalizace u nás tak přišel s Josefińským zákoníkem z roku 1787, který opustil absolutní trest za vyhnání plodu, a pachatelé umělého potratu mohli být odsouzeni k trestu vězení od jednoho měsíce do pěti let. Trestní zákoník z roku 1852 pak přinesl dvě skutkové podstaty zločinů a to vyhnání plodu vlastního a o dost přísněji trestané vyhnání plodu cizího proti vůli matky. Přísnost těchto ustanovení se zmírňovala postupně judikaturou, která odkazovala především na ustanovení o krajní nouzi, pokud by bylo těhotenstvím ohroženo zdraví nebo život ženy. Trestní zákon z roku 1950 pak nepřinesl do problematiky interrupcí žádné výrazné změny.⁸¹

⁸¹ KÜHN, 1998, op. cit., s. 13-17.

3.1.1. První zákon o umělém přerušení těhotenství

Přelomovým byl však rok 1957, kdy byl přijat zákon č. 68/1957 Sb., o umělém přerušení těhotenství, který již není platný ani účinný. Tento zákon zcela nově upravoval problematiku interrupcí a vycházel ze sovětské úpravy. V § 1 byl uveden účel zákona, který zněl: „v zájmu dalšího rozšíření péče o zdravý vývoj rodiny, ohrožované škodami způsobenými při umělém přerušení těhotenství na zdraví a životech žen zákroky nesvědomitých osob a mimo zdravotnická zařízení.“⁸² Podle tohoto zákona začaly být stíhány osoby, které potrat nelegálně provedly, sama matka trestně odpovědná nebyla. Tato úprava byla později převzata do nyní platného trestního zákoníku. Odhady z doby, kdy nebyl vydán zákon o umělém přerušení těhotenství a platil pouze trestní zákoník z roku 1950, hovořily o tom, že průměrný počet ročně provedených potratů byl kolem 100 000, avšak počet stíhaných případů činil jen jedno procento.⁸³

Tato právní úprava vycházela především z těchto základních principů:

- ochrana zdraví a života ženy před neodbornými a nelegálními zásahy,
- prioritní ochrana zdraví ženy před zrozením dítěte,
- nutný souhlas ženy k provedení interrupce
- krom souhlasu byla k umělému přerušení těhotenství potřeba také žádost matky a povolení komise ze zdravotních a jiných důležitých důvodů zvláštního zřetele hodných
- nejednalo se o léčebně preventivní péči.

Dříve tedy provedení interrupcí nebylo vázáno jen na souhlas ženy, ale byl potřebný i souhlas tzv. interrupční komise.⁸⁴

⁸² Zákon č. 68/1957 Sb., o umělém přerušení těhotenství. In: *Beck-online*. [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 2. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgu3v6nryfuyq>.

⁸³ ČERNÝ; SCHELLEOVÁ, 2003, op. cit., s. 15.

⁸⁴ BAHOUNEK, 2007, op. cit., s. 31.

3.1.2. Interrupční komise

Zřízení interrupčních komisí bylo vázáno k modelu regulace přípustnosti přerušování těhotenství, který přisuzoval lidskému plodu plnou právní ochranu a interrupce tak byla možná, jen pokud žena získala povolení od komise při splnění určitých vymezených okolností.⁸⁵

Interrupční komise byly nejprve zřízeny jako okresní interrupční komise, které zpočátku byly užšími komisemi zdravotnických komisí. Následně se z nich staly správní komise okresních národních výborů, jejichž předsedou pak byl poslanec příslušného národního výboru, zpravidla byl tímto předsedou některý ze členů zdravotní či sociální komise. Dalším členem komise pak byl pracovník, jež působil v oblasti péče o rodinu a mládež. Jednalo se především o sociální pracovníky, psychology, sociology, apod. Posledním členem komise byl vedoucí lékař ženského oddělení nemocnice. Proti rozhodnutí se žena mohla odvolat ke krajské interrupční komisi, která byla rovněž tříčlenná.

Jejich činnost však byla nechvalně známá, jelikož řízení bylo ve velké většině případů pro účastníky značně nepříjemné až ponižující.⁸⁶ Nejen činnost, ale i samostatná existence interrupčních komisí se začala jevit jako značně problematická. Jak totiž statistiky ukázaly, bylo více jak 95 % žádostí podaných k interrupční komisi vyřízeno kladně. Projednávání žádostí a s tím spojené zjišťování skutkového stavu však bylo časově i administrativně velmi náročné. Navíc samotná existence interrupčních komisí bránila rozšiřování nových metod provádění interrupcí. Jednalo se např. o miniinterrupce, které vyžadují co nejkratší interval od početí k provedení úkonu. Dlouholeté zkušenosti ukázaly, že při provedení umělého přerušování těhotenství nedlouho po otěhotnění, rapidně ubývá škodlivých následků.⁸⁷ Bylo tedy potřeba, aby časový interval k provedení interrupce byl co nejkratší a také aby žena mohla ve větší míře rozhodovat o svém těhotenství a tedy i o svých osobních a intimních problémech. Z těchto důvodů bylo navrženo, aby doposud platný zákon

⁸⁵ ZIMEK, 1995, op. cit., s. 22.

⁸⁶ Tamtéž, 23.

⁸⁷ UZEL. In: PEKÁRKOVÁ, 2000, op. cit., s. 19.

z roku 1957 o umělém přerušení těhotenství byl zrušen a nahrazen novým zákonem, jenž by už nebyl brzdou při zavádění nových metod, které by šetřily zdraví žen.

Nový zákon o umělém přerušení těhotenství byl také reakcí na liberalizaci, která se projevila na celém světě. Byl tedy přijat zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství (dále jen jako „zákon o umělém přerušení těhotenství“)⁸⁸, který je platný dodnes, a kterým se náš stát zařadil mezi státy, které uznávají právo ženy rozhodnout o svém mateřství.

V tomto zákoně již interrupční komise a podmínka jejich povolení vůbec nefigurovaly. Jistou podobnost bychom mohli spatřit v § 8 zákona o umělém přerušení těhotenství, který stanovuje možnost ženy požádat o přezkoumání rozhodnutí lékaře, který neshledal podmínky pro umělé přerušení těhotenství a to u okresního odborníka pro obor gynekologie a porodnictví, který si k přezkoumání žádosti přizve dva další lékaře z tohoto oboru. Pokud by ani tento neshledal naplnění podmínky pro umělé přerušení těhotenství a žena na něm stále trvá, postoupí ihned její písemnou žádost k přezkoumání krajskému odborníkovi pro obor gynekologie a porodnictví, který si opět přizve další dva lékaře z tohoto oboru, či jiného dotčeného oboru. Jejich zjištěný výsledek přezkoumání je konečný. Avšak funkce okresního odborníka pro obor gynekologie a porodnictví, stejně tak jako funkce krajského odborníka pro gynekologii a porodnictví byly dávno zrušeny. Toto ustanovení je tedy v současné době nerealizovatelné.⁸⁹

3.2. Současná právní úprava – zákon č. 66/1986 Sb.

Jedná se o konkrétní úpravu umělého přerušení těhotenství, která má v České republice formu zákonnou i podzákonou⁹⁰. Účel zákona je koncipován „*se zřetelem*

⁸⁸ Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství. In: *Beck-online online* právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 2. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzha3f6nrwfyua>.

⁸⁹ TĚŠINOVÁ, Jolana; ŽDÁREK, Roman; POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 129.

⁹⁰ V případech, kdy se v rámci této kapitoly budu zmiňovat o zákoně, bude se jednat o zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, v případě vyhlášky půjde o prováděcí vyhlášku ministerstva zdravotnictví České republiky č. 75/1986 Sb., kterou se provádí zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství.

na ochranu života a zdraví ženy a v zájmu plánovaného a odpovědného rodičovství.“ V §§ 2-3 můžeme jasně postřehnout snahu zákonodárce, aby zákon nepůsobil jako podpora a propagace interrupcí, neboť se tato ustanovení zaměřují na předcházení nežádoucího těhotenství. K tomu by měla vést především výchova k plánovanému a odpovědnému rodičovství a to jak v rodině, tak i ve škole či zdravotnických zařízeních. Dále také výchovným působením v oblasti sociální a kulturní a využíváním prostředků k zabránění těhotenství. Jelikož byl zákon vydán již v roce 1986, tedy v naprosto jiné situaci, nalezneme zde i ustanovení, která neodpovídají dnešní realitě. Prostředky k zabránění těhotenství, které jsou na lékařský předpis, by podle zákona měly být ženě poskytovány bezplatně. Dnes je však naprostá většina antikoncepčních prostředků ženami doplácena, a to i v případech, kdy jsou na lékařský předpis.⁹¹

3.2.1. Podmínky pro umělé přerušování těhotenství

Zákon předpokládá dva právní důvody vedoucí k interrupci:

- a) **Žádost těhotné ženy** – interrupci lze vykonat, pokud o to žena písemně požádá a to i bez uvedení důvodů. Dvě podmínky, které musí být naplněny, aby mohlo být žádosti vyhověno, jsou, aby těhotenství nepřesáhlo 12 týdnů, a interrupci nesmí bránit zdravotní důvody, tzv. kontraindikace. Za tyto důvody se podle vyhlášky považuje *„zdravotní stav ženy, kterým se podstatně zvyšuje zdravotní riziko spojené s umělým přerušením těhotenství, zejména zánětlivá onemocnění“* a pokud od posledního přerušování těhotenství, které žena podstoupila, neuplynulo šest měsíců. Z druhé kontraindikace jsou však přípustné výjimky. Jedná se o případy, kdy žena alespoň dvakrát rodila nebo dovršila věku 35 let nebo je důvodné podezření, že žena otěhotněla v důsledku trestné činnosti.
- b) **Zdravotní důvody** – interrupci lze provést také ze zdravotních důvodů z podnětu těhotné ženy, nebo pokud umělé přerušování těhotenství navrhnou ženy lékaři. Pokud žena souhlasí, může proces pokračovat dále. Avšak

⁹¹ ČERNÝ; SCHELLEOVÁ, 2003, op. cit., s. 20.

v situaci, kdy by žena s interrupcí nesouhlasila, je třeba, aby zdravotnické zařízení, které provedení interrupce navrhlo, získalo od ženy tzv. revers.⁹²

Seznam zdravotních důvodů, pro umělé přerušení těhotenství je uveden v příloze vyhlášky. Tyto důvody musí vždy posoudit vedoucí oddělení zdravotnického zařízení, do jehož oboru toto onemocnění náleží.⁹³

Zákon dále upravuje dvě specifické podmínky, které se týkají žadatelek o interrupci, které jsou mladší osmnácti let. Pokud žena nedovršila šestnácti let, lze uměle přerušit těhotenství jen se souhlasem zákonného zástupce nebo toho, jemuž byla svěřena do péče. Druhým případem je provedení interrupce ženě ve věku od šestnácti do osmnácti let, kdy o tomto zákroku musí zdravotnické zařízení vyrozumět jejího zákonného zástupce.⁹⁴

Pokud uplyne lhůta dvanácti týdnů, lze podle vyhlášky uměle přerušit těhotenství, „*jen je-li ohrožen život ženy nebo je prokázáno těžké poškození plodu nebo že plod je neschopen života. Svědčí-li pro umělé přerušení těhotenství genetické důvody, lze uměle přerušit těhotenství nejpozději do dosažení dvaceti čtyř týdnů těhotenství.*“

Pokud by tyto podmínky nebyly splněny, jednalo by se o tzv. kriminální potrat, který by naplňoval některou ze skutkových podstatu trestného činu nedovoleného přerušení těhotenství podle Trestního zákoníku.⁹⁵

Existuje však ještě jeden případ, kdy může být interrupce provedena, i když se o ní zákon o umělém přerušení těhotenství nezmiňuje. Jedná se o tzv. interrupci z důvodu záchrany života či zdraví. Jedná se o případ⁹⁶, kdy zdravotní stav ženy

⁹² Prohlášení ženy o odmítnutí provedení interrupce ve standardní písemné formě, které obsahuje náležitosti stanovené šestou částí přílohy č. 1 vyhlášky o zdravotnické dokumentaci.

⁹³ TĚŠINOVÁ; ŽDÁREK; POLICAR, 2011, op. cit., s. 126.

⁹⁴ Musí tak být učiněno neprodleně po provedení výkonu a to vhodným způsobem ústně nebo písemným oznámením doručeným do vlastních rukou.

⁹⁵ Trestné činy proti těhotenství ženy budou rozebrány v podkapitole trestněprávní ochrana plodu.

⁹⁶ § 38 odst. 1 písm. c) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgeyv6mzxgiwtk>.

vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň ji neumožňuje, aby vyslovila souhlas.⁹⁷

3.2.2. Postup projednání umělého přerušení těhotenství

Pokud se jedná o interrupci na žádost ženy, měla by o ní žena písemně požádat ženského lékaře zdravotnického zařízení, a to podle zákona příslušného podle místa jejího trvalého pobytu nebo místa pracoviště nebo školy. Systém tzv. rajonizace již však není používán a žena se tak může obracet na lékaře, kterého si sama vybrala. I zde je tedy zákon zastaralý.⁹⁸

Lékař je povinen ženu poučit o možných zdravotních důsledcích interrupce a také o způsobech používání antikoncepčních metod a prostředků. Gynekolog poté ženu vyšetří, určí délku těhotenství a zjistí, zda umělému přerušení těhotenství nebrání kontraindikace a učiní závěr. Podle vyhlášky musí žena zdravotnickému zařízení písemně potvrdit, že byla lékařem poučena a seznámena s jeho závěrem.

Pokud žena stále na interrupci trvá a shledá-li lékař, že jsou splněny podmínky pro její výkon, určí zdravotnické zařízení, kde se výkon provede. I toto ustanovení je v současné praxi zastaralé a výběr zdravotnického zařízení bude plně na těhotné ženě. Stejně je tomu tak v případě odvolání proti rozhodnutí lékaře.⁹⁹

Český autor Josef Zimek ve své knize uvádí že, rozhodovací volnost ženy v zákoně je koncipována jako právo osobnostní a uplatnění tohoto práva je ve výlučné dispozici ženy.¹⁰⁰ Toto se projevuje nejen v možnosti podat žádost o provedení interrupce, ale i v možnosti vzít svou žádost, či souhlas při zdravotních důvodech zpět a to až do začátku výkonu umělého přerušení těhotenství.¹⁰¹

S prováděním umělého přerušení těhotenství souvisí i povinnost hlášení. Ukončení mimoděložního těhotenství a potrat se musí hlásit stejným způsobem jako

⁹⁷ TĚŠINOVÁ; ŽDÁREK; POLICAR, 2011, op. cit., s. 129.

⁹⁸ ČERNÝ; SCHELLEOVÁ, 2003, op. cit., s. 20.

⁹⁹ Možnost požádat o přezkum okresního případně krajského odborníka pro obor gynekologie je rozebrána v podkapitole interrupční komise.

¹⁰⁰ ZIMEK, 1995, op. cit., s. 25.

¹⁰¹ § 4 odst. 3 vyhlášky.

umělé přerušení těhotenství. Podle vyhlášky musí zařízení, které umělé přerušení těhotenství provedlo, nejpozději do pátého dne v každém měsíci podat na předepsaném tiskopise hlášení krajskému ústavu národního zdraví pro statistické zpracování a okresnímu odborníkovi pro obor gynekologie a porodnictví příslušnému podle místa trvalého pobytu ženy. Opět je nutné zmínit, že jak ústav národního zdraví, tak okresní odborník pro obor gynekologie a porodnictví již byli dávno zrušeny. Musíme tedy použít zákon o zdravotních službách¹⁰², jenž upravuje institut Národního zdravotnického informačního systému. Do tohoto systému jsou povinna zdravotnická zařízení poskytovat informace.

Za provedení umělého přerušení těhotenství na žádost měla žena podle § 11 zákona uhradit příplatek, který byl stanoven vyhláškou č. 467/1992 Sb. Tato vyhláška však byla ústavním nálezem č. 206/1996 ze dne 10. července 1996 zrušena. V současnosti je tedy interrupce plně hrazena ženou. Výjimkou, kdy jsou interrupce hrazeny ze zdravotního pojištění, jsou případy, kdy je interrupce provedena na základě zdravotních indikací.

3.2.3. Interrupce u cizinek

V zemích, ve kterých zůstává v platnosti zákon zakazující či výrazně omezující umělé přerušení těhotenství,¹⁰³ jsou převážně otevřené hranice a tak i možnosti cestování. Občanky těchto zemí, které se i přes zákaz rozhodnou pro umělé přerušení těhotenství, tak řeší svou situaci tzv. potratovou turistikou.¹⁰⁴ Typickým příkladem je cestování irských žen za interrupcí do Velké Británie, jak bylo popsáno v případě A, B, C proti Irsku. Český právní řád se potratové turistice snaží zabránit ustanovením § 10 zákona, který upravuje umělé přerušení těhotenství cizinkám.

Podle tohoto ustanovení nebude interrupce na žádost provedena cizinkám, které se v České republice zdržují pouze přechodně. Umělé přerušení těhotenství ze zdravotních důvodů tedy podstoupit mohou. Bližší specifikaci nalezneme ve vyhlášce, která uvádí, že za přechodný pobyt se nepovažuje pobyt cizinek, které

¹⁰² Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, op. cit.

¹⁰³ Jedná se o Irsko, Maltu a Polsko.

¹⁰⁴ UZEL. In: PEKÁRKOVÁ, 2000, op. cit., s. 14.

pracují v orgánech a organizacích pod sídlem v České republice, popřípadě členek rodin takovýchto pracovníků. Dále pobyt cizinek studujících a jiných, které mají povolení k pobytu pro cizince podle zvláštních předpisů či mezistátních dohod. Je povinností zdravotnického zařízení požadovat předložení příslušného dokladu.

Taková norma se však v dnešní době volného pohybu služeb v rámci Evropské unie může jevit jako norma neodpovídající těmto principům, české ústavě nebo mezinárodním smlouvám, kterými je Česká republika vázána.¹⁰⁵

3.2.4. Výhrada svědomí

Také je nutné uvést, že s problematikou výkonu interrupcí souvisí i výhrada svědomí. Tento institut není v zákoně o umělém přerušení těhotenství zmíněn a ani jinde v právním řádu jeho konkrétní řešení nenalezneme. Vychází se však z čl. 15 odst. 1 Listiny, který uvádí, že „svoboda svědomí je zaručena“. Výhrada svědomí je založena na konceptu, který zaručuje nevykonávat určité povinnosti, neboť jsou v rozporu se svědomím daného člověka. I když se jedná o ustanovení, které je součástí Ústavy, bez prováděcích předpisů lze obtížně dovodit správný přístup k aplikaci výhrady svědomí v praxi. Avšak patrně veřejné rozebírání této problematiky způsobilo, že došlo k mnoha případům použití výhrady svědomí k odmítnutí provádět interrupce.¹⁰⁶ Je však povinností lékařů, kteří odmítli provést interrupci, ženu informovat o lékařích či zdravotnických zařízeních uznávajících právo ženy na svobodné rozhodnutí o jejím těhotenství a mateřství.¹⁰⁷

3.2.5. Dopad legalizace interrupcí

Legalizace interrupcí na našem území byla reakcí na liberální tendenci, která se rozmohla ve světě. Ženám tak byla usnadněna cesta k interrupcím. Přijetí původního zákona z roku 1957 vyvolalo ve společnosti vlnu nesouhlasu. Odpůrci interrupcí tvrdí, že důsledkem přijetím zákona, který usnadňuje ženám přístup

¹⁰⁵ TĚŠINOVÁ; ŽDÁREK; POLICAR, 2011, op. cit., s. 130.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 131.

¹⁰⁷ BAHOUNEK, 2007, op. cit., s. 8.

k umělému přerušení těhotenství, bude interrupcí výrazně přibývat. Je pravdou, že v roce 1988¹⁰⁸, bylo Ústavem zdravotnických informací a statistiky České republiky evidováno vůbec nejvíce provedených interrupcí a to téměř 130 tisíc. Od této doby se však počet umělých přerušení těhotenství začal snižovat a v roce 2006 se dokonce dostal již pod 40 tisíc.¹⁰⁹ Z dlouhodobého hlediska tedy legalizací interrupcí dochází ke snížení počtu umělých přerušení těhotenství. Liberalisté argumentují také tím, že nelegálně prováděných interrupcích, které jsou velmi nebezpečné pro zdraví a život ženy.

Oba názory a jejich argumenty jsou protipóly a je nutné je kriticky reflektovat, jelikož jedna i druhá strana poukazuje na zásadní souvislosti týkající se legalizace interrupcí.

V této kapitole jsme si mohli povšimnout patrných nedostatků, které se v právní úpravě interrupcí v České republice objevují. Rozboru těchto problémů a návrhu možného řešení se bude věnovat poslední kapitola této práce.

¹⁰⁸ tedy dva roky poté, co byly zákonem č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství zrušeny interrupční komise a ženám tak byl ještě více zjednodušen přístup k interrupcím

¹⁰⁹ Hnutí pro život ČR. *Počty umělých potratů v ČR* [online]. [cit. 3. 3. 2015] Dostupné z: <http://hnutiprozivot.cz/?a=34&id=78>

4. PRÁVNÍ OCHRANA PRÁVA NA ŽIVOT

Ve svém důsledku dochází interrupcí ke zbavení života, i když prozatím nenarozeného člověka, lidského plodu. Je proto důležité zodpovědět si otázku, jak český právní řád chrání lidský život před narozením.¹¹⁰

Stěžejním ustanovením v českém právním řádu je především čl. 6 Listiny základních práv a svobod¹¹¹ (dále jen jako „Listina“). Tento článek můžeme charakterizovat třemi slovy, a to jako „právo na život“. Tato pouhá tři slova a čtyři odstavce v Listině v sobě však skrývají nespočet problémů, rozporných stanovisek a byly příčinou mnoha vášnivých diskuzí, jak mezi teoretiky práva, tak i v právní a lékařské praxi.

4.1. Listina základních práv a svobod

V odstavci prvním čl. 6 věty první je stanoveno, že „každý má právo na život“.¹¹² Způsob vymezení nositelů, které zde zákonodárce zvolil, „každý“, garantuje základní právo na život fyzickým osobám, jímž náleží díky jejich lidské existenci.

V tomto ustanovení je však diskutabilní věta druhá „Lidský život je hoděn ochrany již před narozením“, kterou je potřeba správně interpretovat a to v jednotě ústavního pořádku.¹¹³ Navíc slovní spojení „je hoděn“ není normou příkazující, zakazující ani dovolující, avšak jedná se o normu etickou. Dá se tady říci, že jde pouze o přání zákonodárce, aby lidský život požíval ochrany již před narozením. Při

¹¹⁰ BAHOUNEK, 2007, op. cit., s. 19.

¹¹¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLÁDNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 4. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezv6mrnge>.

¹¹² Pokud nebude uvedeno jinak, věty v uvozovkách uvedené v podkapitole Listina základních práv a svobod, budou citovány z Listiny

¹¹³ FILIP, Jan. *Ústavní právo I. základní pojmy a instituty. Ústavní základy ČR*. Brno: Masarykova univerzita. 199, s. 215.

schvalování Listiny, byl odmítnut návrh, aby lidský plod byl chráněn od početí. Z tohoto ustanovení je tedy patrné, že „plod“ nepoživá stejné právní ochrany jako „každý“ ve smyslu věty první. Můžeme tedy říci, že slovní spojení „je hoden“ je kompromisem a nezřetelným vyjádřením.¹¹⁴ Je zde třeba konstatovat, že český ústavodárce k řešení velmi důležité otázky v problematice interrupcí, tj. určení počátku života, velmi nepřispěl.¹¹⁵

K druhé větě odstavce prvního čl. 6 je nutné dodat, že z této věty nelze dovodit absolutní ústavněprávní zákaz umělého přerušování těhotenství, ani závazek státu k zákazu interrupcí.¹¹⁶ Neřešíme zde tedy zákaz či povolení interrupcí. Avšak tato ochrana nenarozeného lidského plodu znamená omezení zákonodárce v otázce legality interrupcí, kdy při řešení je potřeba uplatnit zásadu přiměřenosti a vyvážení práv lidského plodu a práv matky. Toto ustanovení má tedy spíše interpelační charakter vztahující se k jiným článkům Listiny a jedná se o směrnici k řešení konkrétní právní úpravy pro zákonodárce.¹¹⁷

Odstavec druhý čl. 6 „*Nikdo nesmí být zbaven života*“ vyjadřuje právo na život v negativní formě, tedy jako zákaz zbavení života. V tomto zákazu můžeme spatřovat i znaky morálního a náboženského principu „*Nezabiješ*“. V souvislosti s tímto ustanovením bývá často spojena právě otázka interrupce, neboť při ní dochází ke zbavení života, i když zatím nenarozeného člověka. Tento zákaz však není absolutní a neomezitelný, neboť je úzce propojený s odst. 4 téhož článku, který z toho zákazu stanovuje přípustné výjimky.¹¹⁸

Jak již bylo naznačeno u předchozích ustanoveních čl. 6 Listiny, v souvislosti s problematikou interrupcí¹¹⁹ je důležité zmínit odst. čtvrtý čl. 6, podle kterého porušením práva na život není, pokud by byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné. Mezi takovéto jednání můžeme zahrnout

¹¹⁴ ZIMEK, 1995, op. cit., s. 15.

¹¹⁵ KOKEŠ. In: WAGNEROVÁ, ŠIMÍČEK, LANGÁŠEK, a kol., 2012, op. cit., s. 156.

¹¹⁶ Tato poznámka souvisí s odstavcem čtvrtým čl. 6 Listiny, který bude rozebrán níže v textu.

¹¹⁷ BAHOUNEK, 2007, op. cit., s. 22.

¹¹⁸ Tamtéž s. 27-28.

¹¹⁹ Úmyslně je vynechán odstavec třetí, který zakazuje trest smrti. Toto ustanovení má samozřejmě obrovskou váhu, avšak v otázce interrupcí není potřeba ho více rozebírat.

právě i¹²⁰ zákon o umělém přerušení těhotenství, kdy je plod zbaven práva na život zákonem přípustným způsobem.¹²¹ Nutné ovšem je, aby zákon šetřil podstaty a smyslu, ustanovení čl. 6 odst. 1 Listiny.¹²²

4.2. Mezinárodní dokumenty

Právo na život je garantováno nejenom Listinou, ale také řadou mezinárodních smluv. Velmi důležitou smlouvou, kterou je Česká republika vázaná, je Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Ta ve svém čl. 2 uvádí, že „*právo každého na život je chráněno zákonem*“. Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva lze dovodit, že lidský život, vzniká narozením.¹²³ Není zde tedy řešena otázka ochrany lidského plodu, kterou však částečně vyřešila Evropská komise pro lidská práva, která dospěla k názoru, že přiznání absolutního práva na život u lidského plodu by bylo v rozporu s předmětem a účelem Úmluvy. V jiném případě však Komise konstatovala, že je právem státu omezit právo na umělé přerušení těhotenství, aniž by tímto porušovalo právo ženy na ochranu soukromí.¹²⁴

Podíváme-li se do Úmluvy o právech dítěte¹²⁵, v čl. 6 nalezneme ustanovení, které stanovuje smluvním stranám této Úmluvy povinnost uznávat, že každé dítě má přirozené právo na život. Úmluva o právech dítěte dítětem rozumí každou lidskou bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. Je zde tedy určena pouze horní věková hranice, do které je člověk považován za dítě. Z právního hlediska je tedy až narození právní skutečností,

¹²⁰ Současná ústavní úprava ochrany života před narozením připouští kromě dovoleného přerušení těhotenství podle zákona o umělém přerušení těhotenství i možnost zbavení živého lidského plodu práva na život v krajní nouzi a v rámci podmínek beztrestnosti těhotných žen za umělé přerušení těhotenství.

¹²¹ BAHOUNEK, 2007, op. cit., str. 29.

¹²² KLÍMA, Karel, a kol. *Praktikum českého ústavního práva*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 315.

¹²³ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*, 4. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 280.

¹²⁴ BAHOUNEK, 2007, op. cit., s. 22

¹²⁵ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzheyv6mjqqgwa>.

jejímž výsledkem je nový člověk. Před narozením se tak o člověka v právním smyslu podle Úmluvy o právech dítěte nejedná.¹²⁶

Ochranu lidského plodu neřeší ani Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, která ve svém čl. 6 stanovuje pouze následující: „*Každá lidská bytost má právo na život.*“¹²⁷

Jak tedy z Listiny, tak i z mezinárodní dokumentů, kterými je Česká republika vázaná, jednoznačně nevyplývá určitý přístup k otázce umělého přerušování těhotenství, neboť neřeší otázku, zda je lidský plod součástí života matky, či má samostatnou právní subjektivitu. Neřeší tak ani problém konfliktu zájmů mezi matkou a lidským plodem.

4.3. Ochrana plodu v ostatních zákonech

V českém právním řádu nalezneme i další ustanovení, které se týkají ochrany lidského plodu. Tato ochrana je však koncipována především jako ochrana těhotné ženy. Mnohé právní řády však neobsahují vůbec ustanovení chránící lidský plod, ať už se jedná o ústavní zakotvení, či například přiznání právní subjektivity v právu občanském, a ani nemají tak rozsáhlou trestněprávní úpravu ochrany lidského plodu. Česká republika je tedy svou úpravou od ostatních států odlišná a upravuje ochranu lidského plodu poměrně rozsáhle.¹²⁸

4.3.1. Ochrana plodu v občanském právu

Ochranu a postavení nenarozeného, respektive počatého dítěte tzv. nascitura upravuje § 25 občanského zákoníku, který uvádí: „*na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé.*“

¹²⁶ Usnesení Vlády České republiky ze dne 21. července 2003 č. 747, op. cit.

¹²⁷ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzg43f6mjskawta>.

¹²⁸ BAHOUNEK, 2007, op. cit., s. 28.

*Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.*¹²⁹ Počátkem právní osobnosti nascitura je podmínka jeho početí. Avšak v zákoně nenalezneme definici, kdy k početí dochází, je tedy tento okamžik sporný. První přístup považuje za početí okamžik spojení buněčného jádra vajíčka a spermie, a to bez ohledu na to, zda k tomuto spojení došlo v těle matky nebo mimo něj. Druhý názor za okamžik početí považuje až uhníždění vajíčka v děloze, tzv. nidaci.¹³⁰ Vývoj diskuze o okamžiku početí v České republice bude otázkou soudní praxe, která bude muset brát v úvahu výrazný rozvoj asistované reprodukce, ale i otázky etické a bioetické.¹³¹

Podle citovaného ustanovení občanského zákoníku požívá nasciturus právní osobnosti¹³² pouze podmíněně. Do té doby, než se bude určitě vědět, zda se nasciturus narodil živý nebo mrtvý, se uplatní fikce, na jejímž základě je okamžikem narození považován okamžik početí. Omezená právní osobnost se projevuje tím, že nasciturus může být subjektem jen těch práv, které jsou mu ku prospěchu. Nasciturovi náleží práva osobností, kdy podle čl. 6 odst. 1 Listiny je hoden ochrany a má také právo na ochranu tělesné integrity a práva majetková. To, že na nascitura od počátku jeho početí nahlížíme jako na živého se odráží především v dědickém právu, jelikož pokud po početí zemře otec nascitura, bude nasciturus jeho dědicem, pod podmínkou, že se narodí živý. Dále se jedná i o právo rodinné, a to v případech určení otcovství, či o právo závazkové v podobě smlouvy ve prospěch třetího nebo o právo věcné, jako vklad zástavního práva ve prospěch nascitura.¹³³

Nový občanský zákoník zavedl i vyvratitelnou skutkovou domněnku, že se dítě narodilo živé. V případech pochybností, zda se dítě narodilo živé, je třeba vyjít

¹²⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgez6obzfuya> (dále jen jako „občanský zákoník“).

¹³⁰ tento proces trvá od čtvrtého dne po oplození až do druhého týdne.

¹³¹ Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654), 1. vyd., 2014, s. 184. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlge2c443cl4zdamjls144dsx3qmyzdk>.

¹³² § 23 občanského zákoníku, „člověk má právní osobnost od narození až po smrt“.

¹³³ Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654), 2014, op. cit., s. 184.

z toho, že tomu tak bylo, a ten jenž by tvrdil opak, by nesl důkazní břemeno a musel by dokázat, že tomu tak nebylo.¹³⁴

Poslední věta citovaného ustanovení uvádí fikci neexistujícího dítěte. Pokud by se dítě narodilo mrtvé nebo by došlo k potratu, nenastoupila by podmínka narození a je tedy stanovena fikce, že toto dítě nebylo nikdy ani počato. Důvodem zakotvení této fikce je skutečnost, že ustanovení o postavení nascitura slouží výhradně k ochraně dítěte a pokud by se tedy nenarodilo a nežilo, nebyl by pro tuto ochranu žádný důvod.¹³⁵

4.3.2. Trestněprávní ochrana plodu

Trestní právo chrání lidský plod jako „zárodek vyvíjející se v těle matky“. Počátek trestněprávní ochrany lidského plodu nastává podle české praxe trestního práva již v okamžiku oplození, tedy splynutí vajíčka se spermií. Toto pojetí má však své mezery,¹³⁶ kterým se snaží čelit pojetí druhé, které považuje plod jako právem chráněnou hodnotu až od okamžiku nidace.

Velmi důležitou otázkou je také okamžik, kdy plod přestává být chráněn prostřednictvím ustanovení trestního zákona o nedovoleném přerušení těhotenství, tedy okamžik, kdy se pro trestní právo změni plod v člověka. Ve světě je opět na tuto otázku odpovídáno různě. Naše trestně právní teorie však zastává názor, že okamžik, kdy se plod mění v člověka, nastává od počátku porodu. Argumentem je typicky odkaz na ustanovení trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, která může být spáchána již při porodu. Kdy ale nastává začátek porodu?¹³⁷ To je opět tématem široké diskuze.

¹³⁴ ELIÁŠ, Karel. In: ŠVESTKA, SPÁČIL, ŠKÁROVÁ, HULMÁK, a kol., *Občanský zákoník I., § 1 až 459. Komentář. 2. vyd.*, Praha : C. H. Beck, 2009. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlge2c443c14zdamjls144dsx3qmyzdk>.

¹³⁵ *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654)*. 2014, op. cit., s. 185.

¹³⁶ např. tzv. morning-after-pills (u nás typicky postinor), které do 48 hodin po oplození zabrání nidaci plodu.

¹³⁷ KÜHN, 1998, op. cit., s. 9.

Díl čtvrtý Trestního zákoníku je nazván „trestné činy proti těhotenství ženy.“ Tento oddíl upravuje způsoby, jakými trestní právo chrání lidský plod. Trestní zákoník v tomto díle vymezuje čtyři skutkové podstaty trestných činů. Jedná se o nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy, kdy pachatel hrozí trest odnětí svobody na dvě léta až osm let. Mírněji je trestán ten, kdo nedovoleně¹³⁸ přeruší těhotenství se souhlasem těhotné ženy, a to odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo pouze zákazem činnosti. Pomoc těhotné ženě nebo její svádění k umělému přerušení těhotenství, taktéž naplňují podstatu trestných činů a jsou považovány za pachatelství, jelikož sama těhotná žena je podle § 163 Trestního zákoníku beztrestná.

4.3.3. Pracovněprávní ochrana plodu

Ochranu a postavení nenarozenému lidskému plodu poskytuje i pracovní právo. V rámci pracovního práva se jedná především o poskytování ochrany těhotné ženě. Tato zvláštní péče je pro těhotnou ženu jejím základním právem, které je zaručeno čl. 32 Listiny na ochranu rodiny. Tento článek poskytuje ženě v těhotenství zvláštní péči, ochranu v pracovních vztazích a také odpovídající pracovní podmínky. Zákoník práce¹³⁹ tuto ochranu poskytuje v § 41, kdy je povinen těhotnou zaměstnankyni převést na jinou práci, pokud tato žena vykonávala práci, která by mohla ohrozit její těhotenství. Zvýšená míra ochrany je těhotné ženě zaručena i v § 53 zákoníku práce, kdy je zaměstnavateli zakázáno dát těhotné ženě výpověď, neboť je právě v takovém stavu, který ji dočasně znemožňuje hledání nového zaměstnání. Zaměstnavatel je dále povinen podle § 103 zákoníku práce informovat těhotnou ženu o rizikových faktorech, které by mohly ohrozit její plod a také pro ni zajistit prostory pro jejich odpočinek. Hlava IV zákoníku práce pak upravuje přímo zvláštní pracovní podmínky některých zaměstnanců. Tato ustanovení jsou převážně harmonizačními ve vztahu k právu Evropské unie.¹⁴⁰

¹³⁸ Jinak než způsobem přípustným podle zákona o umělém přerušení těhotenství.

¹³⁹ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. In: Beck-online [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga3f6mrwgiwteni>. (dále jen jako „zákoník práce“).

¹⁴⁰ ELIÁŠ, Karel, a kol. *Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku s podrobným komentářem k 1. 1. 2014*. 3. vyd., Olomouc: Anag, 2014, s. 533.

5. ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU SLOVENSKÉ REPUBLIKY

Analýzou právních dokumentů zakotvujících právo na život a ochranu nenarozeného lidského plodu v předchozí kapitole jsme zjistili, že v nich není jasně vyřešena otázka počátku lidského života a momentu, od kdy je lidskému plodu přiznáno právo na ochranu. Tato ustanovení jsou převážně postavena na kompromisu a jsou značně nejasná. Je tedy otázkou soudní praxe a judikatury, jak tento problém vyřeší.

V České republice není pohled na provádění interrupcí příliš sledovanou otázkou.¹⁴¹ Viditelných odpůrců je u nás pouze několik, a jedná se především o křesťansky orientovanou skupinu. Zřejmě z tohoto důvodu se ještě žádný oprávněný navrhovatel neobrátil na Ústavní soud s požadavkem na přezkoumání, zda je zákon o umělém přerušeni těhotenství ústavně konformní, a zda prováděním interrupcí na žádost ženy nedochází k porušování práva na život nenarozeného dítěte.¹⁴²

K výše popsané situaci však došlo na Slovensku. Jelikož slovenský ústavní pořádek, je shodný s českým a stejně tak rozdíly v právní úpravě umělého přerušeni těhotenství jsou zanedbatelné, považuji za důležité rozebrat argumentační strategii v nálezů Slovenského Ústavního soudu,¹⁴³ neboť se dá velmi dobře aplikovat i na českou právní úpravu a pomůže nám odpovědět na otázku, od kdy je lidský plod chráněn a jakým způsobem.

5.1. Skutkový stav

Ústavnímu soudu Slovenské republiky (dále v této podkapitole jen jako „soud“) byl doručen návrh skupiny 31 poslanců Národní rady Slovenské republiky (dále jen jako „navrhovatelé“) o protiústavnosti zákona č. 73/1986 Zb. o umelom prerušeni tetenstva v znení zákona č. 419/1991 Zb. (dále jen jako „slovenský zákon o umělém přerušeni těhotenství“). Navrhovatelé především tvrdili, že v prvních dvanácti týdnech těhotenství lidský život nepožívá žádnou právní ochranu, čímž

¹⁴¹ V porovnání např. se Spojenými státy americkými.

¹⁴² TĚŠINOVÁ, ŽDÁREK, POLICAR, 2011, opt.cit., s. 125.

¹⁴³ Nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 4. prosince 2007, sp. Zn. PL ÚS 12/01 [online]. [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: <http://portal.concourt.sk/pages/viewpage.action?pageId=1277961>.

zákonodárce, s ohledem na znění čl. 15 odst. 1 věty druhé Ústavy („*Ludský život je hodný ochrany už před narozením.*“),¹⁴⁴ vytvořil protiústavní situaci.

Ve svém druhém tvrzení navrhovatelé namítali protiústavnost slovenského zákona o umělém přerušení těhotenství v tom, že na jeho základě může být vykonáno umělé přerušení těhotenství v průběhu prvních dvanácti týdnů bez prokázání konkrétního důvodu a to pouze na základě žádosti ženy. Protiústavnost zde vidí navrhovatelé především v tom, že je umožněna interrupce, aniž by žena musela prokázat ohrožení jiného ústavního práva.

5.2. Argumenty slovenského ústavního soudu

Soud při posuzování námítky navrhovatelů o nechránění plodu v prvních dvanácti týdnech těhotenství argumentoval tím, že je potřebné v první řadě vzít do úvahy skutečnost, že imperativ ochrany nenarozeného lidského života vyjádřený v citovaném ustanovení je potřeba chápat v kontextu celého právního pořádku Slovenské republiky. Tedy nejen ve slovenském zákoně o umělém přerušení těhotenství, ale také z hlediska právní ochrany, kterou nenarozenému životu garantují jiné právní předpisy. Z provedené analýzy soudu vyplynulo, že ochrana je nenarozenému lidskému životu poskytována především **prostřednictvím ochrany těhotné ženy**. Jako příklady uvádí soud ochranu v pracovněprávních vztazích, kdy žena také, stejně jako v České republice, nesmí vykonávat práce, které ohrožují její těhotenství. Podle soudu je bez jakýchkoliv diskuzí, že taková ochrana těhotné ženy, je současně i ochranou samotného plodu, přičemž tato ochrana není nijak časově diferenciována na určité stádium těhotenství. I v trestním právu je plod chráněný, i když opět prostřednictvím ochrany života a zdraví matky. V občanském právu je také patrná ochrana plodu, kdy je nasciturus plně chráněný, a to ex tunc, pokud se narodí živý. Soud tedy zdůrazňuje, že právě v těchto ustanoveních je naplněný imperativ citovaného článku Ústavy a lidský život je chráněný již před narozením. Tvrzení navrhovatelů, že v prvních dvanácti týdnech těhotenství nepožívá nenarozený lidský život žádnou právní ochranu, je tedy irelevantní.

¹⁴⁴ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavy států Evropské unie. Díl druhý*. Praha: Linde, 2005. s. 244.

K ochraně nenarozeného lidského plodu proti vlastní matce soud argumentoval především tím, že život plodu je vnitřně spojený s matkou a nemůže být izolovaný od těhotné ženy.¹⁴⁵ Navíc, to že zákonodárce přistupuje k sociálnímu vztahu mezi těhotnou ženou a nenarozeným dítětem specificky, je plně opodstatněné a v souladu s Ústavou Slovenské republiky, která krom jiného garantuje těhotné ženě „osobitnou starostlivost“.¹⁴⁶ V rámci slovenského zákona o umělém přerušení těhotenství se zákonodárce snaží vypořádat s imperativem v čl. 15 odst. 1 druhé věty a jeho kolizí se základním právem těhotné ženy na rozhodování o sobě samé. Pokud je výsledkem porovnání těchto dvou práv to, že těhotná žena má právo bez nadbytečných zásahů státu požádat o umělé přerušení těhotenství v průběhu určité fáze těhotenství, přičemž v následujícím období to již možné nebude, krom striktně vymezených výjimek, a integrita plodu bude přísně chráněna též vůči samotné matce, byl by tento zákon protiústavní, jen dopustil by se při něm zákonodárce nepřijatelného excesu, což se v tomto případě nestalo.

Soud se ve svém rozhodnutí nemůže ztotožnit ani s tvrzením navrhovatelů, že slovenský zákon o umělém přerušení těhotenství neposkytuje nenarozenému lidskému životu v prvních dvanácti týdnech těhotenství žádnou ochranu proti matce. V rámci procedury, která samotnému umělému přerušení těhotenství předchází je pamatováno též na zájmy nenarozeného lidského života. Tato procedura má totiž zabránit neuváženému a zkratovému rozhodnutí ženy o tom, že podstoupí interrupci. Žena musí nejprve o interrupci písemně požádat, následně musí podstoupit lékařské vyšetření a absolvuje pohovor s lékařem, který je povinen ji poučit o možných důsledcích. Cílem pohovoru by mělo být působení na ženu, aby své rozhodnutí ještě zvážila. Soud argumentuje, že s ohledem na text Hippokratovy přísahy,¹⁴⁷ je lékař tou nejvhodnější osobou, která v tomto stádiu může nenarozený plod chránit. Po tomto rozhovoru, žena musí stále trvat na provedení zákroku a uhradit za něj poplatek. Je tedy zabezpečeno, že vůle ženy převáží nad ochranou nenarozeného lidského života až po zralé úvaze, která je založena i na relevantních medicínských informacích, které jsou ženě předloženy v přístupné formě.

¹⁴⁵ Stejně je i stanovisko Evropské komise pro ochranu lidských práv.

¹⁴⁶ Srov. s čl. 32 Listiny, který ženě v těhotenství krom jiného zaručuje také zvláštní péči.

¹⁴⁷ Hippokratova přísaha zosobňuje základní medicínský etický kodex, z kterého jasně vyplývá zásadní etický nesouhlas lékařského stavu s umělým přerušením těhotenství.

Podle soudu je nejlepší charakterizovat vztah mezi plodem a matkou po čas těhotenství jako **jednotu v dualitě**, kdy v první fázi těhotenství převažuje právě jednota matky a plodu, zatímco v dalších fázích je více zdůrazněna dualita matky a plodu. Lhůta dvanácti týdnů pro možnost zažádat o umělé přerušování těhotenství nemůže být podle názoru soudu považována za svévolnou, jelikož se odvíjí od vytváření senzibility plodu a je v souladu s evropskou praxí, která se obvykle pohybuje mezi 10. – 15. týdnem těhotenství. Soud v souladu s touto lhůtou bere v potaz i reálnou možnost ženy zjistit samotnou existenci těhotenství, rozumně interrupci zvážit a eventuálně ji i realizovat. Pokud by lhůta byla kratší, nemusel by být naplněn cíl zákona, tedy dát ženě možnost rozhodnout o svém mateřství. Delší lhůta by naopak mohla být v rozporu s ústavním imperativem ochrany nenarozeného lidského života.

Podle výše uvedených argumentů soudu tedy nelze tvrdit, že slovenský zákon o umělém přerušování těhotenství byl v rozporu s ústavním pořádkem Slovenské republiky.

5.3. Aplikace argumentů slovenského soudu na českou právní úpravu

Jak jsme již uvedli, česká právní úprava interrupcí je slovenské úpravě velmi podobná. Můžeme tedy použít argumenty slovenského soudu k zodpovězení otázek, od kdy je nenarozený život chráněný a zda legalizací interrupcí na žádost ženy nedošlo k zásahu do práva na život garantovaného Listinou.

Podle slovenského soudu je lidský život chráněn již od samého početí, jelikož je nutné ustanovení Listiny chápat v kontextu celého právního řádu. Již bylo zmíněno, že v českém právním řádu se na vícero místech objevují ustanovení, které chrání lidský plod již od početí. I když je tato ochrana koncipována především jako ochrana těhotné ženy, je zřejmým cílem těchto ustanovení chránit i samotný nenarozený život. Vzhledem k této argumentaci můžeme odpovědět na otázku, že okamžikem kdy je nenarozený život hoděn ochrany je právě samotné početí.

Důležitým argumentem, ke kterému slovenský soud ve svém rozhodnutí dospěl, bylo charakterizování vztahu mezi matkou a plodem, a to „jako jednota v dualitě.“

Podle tohoto vymezení převažuje v první fázi těhotenství právě jednota matky a plodu, kdy je právem matky rozhodnout, zda si dítě ponechá či nikoliv. V této fázi tedy nemůže dojít k porušení práva na život, neboť lidský plod je zatím považován pouze za součást matky. Tato první fáze je stanovena stejně jako v České republice do konce dvanáctého týdne těhotenství. Jedná se o lhůtu, kterou soud vzhledem k evropské praxi považuje za přiměřenou. Navíc dává prostor matce zjistit, zda je vůbec těhotná a řešení této situace si rozmyslet. Naopak u delší lhůty by hrozilo porušení práva na ochranu nenarozeného lidského života. Po této první fázi je tedy nutné na vztah mezi matkou a plodem pohlížet jako na dualitu, kdy nenarozenému lidskému životu je přiznáno právo na život a pohlíží se tedy na něj jako na lidskou bytost.

6. ZHODNOCENÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY INTERRUPCIÍ A NÁVRHY NA ZMĚNY

Tato závěrečná kapitola bude věnována kritice zákona o umělém přerušení těhotenství. Při zpracování této práce a především při analýze právní úpravy interrupcí v České republice jsem dospěla k závěru, že stávající úprava umělého přerušení těhotenství není vhodná. V rámci této kapitoly upozorním na největší problémy, které se v právní úpravě interrupcí objevují a pokusím se navrhnout jejich vhodné řešení.

Nejprve je nutné říci, že zákon o umělém přerušení těhotenství, je opravdu velmi zastaralý. V předchozích kapitolách byla zmíněna ustanovení, která jsou v dnešní době již nerealizovatelná nebo neodpovídají současné situaci. Nebudeme-li se teď zabývat podstatou a účelem zákona, můžeme s jistotou říci, že zákon potřebuje novelizaci. Problematický je především § 3 zákona o umělém přerušení těhotenství, který uvádí, že ženě jsou bezplatně poskytovány prostředky k zabránění těhotenství, které jsou na lékařský předpis a stejně tak i kontrola s tím související. Dnes tomu tak opravdu není a antikoncepce i vyšetření jsou hrazeny ženami, i když podle zákona o umělém přerušení těhotenství je jejich právem mít je zdarma. Pokud se zákonodárci rozhodli, že ženy si budou muset prostředky k zabránění těhotenství platit samy, proč už toto ustanovení nebylo dávno zrušeno či změněno? Východiskem je tedy změna ustanovení, ve kterém by muselo být slovo bezplatně nahrazeno slovem za úplatu, popřípadě částečně hrazeno. Nebo by muselo dojít ke změně situace a prostředky k zabránění těhotenství stejně jako vyšetření k tomu sloužící by opravdu byly poskytovány zdarma.

Další problém souvisí s překlenutím tzv. principu rajonizace. Například v § 7 zákona o umělém přerušení těhotenství je uvedeno, že žena písemně požádá o umělé přerušení těhotenství ženského lékaře zdravotnického zařízení příslušného podle jejího trvalého pobytu nebo místa jejího pracoviště či školy. V praxi již toto není podmínkou. Ale jak o tom má těhotná žena vědět? Pokud bude chtít například z důvodu anonymity a ochrany soukromí podstoupit interrupci v jiném městě, ale v zákoně se dočte, že to není možné, může ji to přivést do nesnází. Princip rajonizace

se objevuje i v dalších ustanoveních zákona o umělém přerušení těhotenství. I zde je tedy nutné tato ustanovení zrušit, respektive vynechat část ustanovení o příslušnosti podle místa trvalého pobytu či místa pracoviště nebo školy.

Možnost ženy podat žádost o přezkum rozhodnutí lékaře, který neshledal podmínky pro umělé přerušení těhotenství je v dnešní době taktéž nerealizovatelná, neboť okresní ani krajský odborník pro obor gynekologie již neexistují. Žena tak sice podle zákona má možnost požádat o přezkoumání rozhodnutí lékaře, ale v praxi neexistuje instituce, ke které by tuto žádost žena mohla směřovat, a která by ji vyřešila. Východiskem v této situaci je určení kompetentní osoby nebo instituce, která by přezkum rozhodnutí lékaře mohla provést a následná změna ustanovení, které by jasně určovalo, kde žena může o přezkum požádat. Ustanovení by tedy měla být novelizována a nová znění by měla odrážet dnešní realitu a ne situaci z roku 1986.

Problematická je i roztržitost právní úpravy interrupcí. Zákon o umělém přerušení těhotenství je se svými patnácti paragrafy sice krátký, ovšem je potřeba přihlídnout i k ostatním vyhláškám, což značně komplikuje orientaci v právní úpravě interrupcí. Navíc některé z vyhlášek již byly zrušeny a je obtížné dohledat, jak je problematika upravena nově. Pokud už by mělo dojít k novelizaci z výše zmíněných důvodů, určitě by stálo za zamyšlení propojit zákon s vyhláškami, které se k interrupcím vážou.

Samotný koncept a účel právní úpravy interrupcí, je postaven na velmi liberálním základu. Jedná se především o možnost ženy požádat o interrupci až do konce dvanáctého týdne těhotenství a to bez udání jakéhokoliv důvodu. Zákon tímto upřednostňuje právo ženy na její svobodnou volbu a nijak ji v prvním trimestru těhotenství neomezuje. Řešením, které by nezbavovalo ženu tohoto práva a zároveň by poskytovalo nenarozenému dítěti v prvních dvanácti týdnech těhotenství alespoň mírnou ochranu i v rámci zákona o umělém přerušení těhotenství, by mohlo být zavedení povinných konzultací. V rámci této diplomové práce byla věnována pozornost i institutu interrupčních komisí. Jejich existence i činnosti však byly vyhodnoceny jako neefektivní a došlo k jejich zrušení. Na druhou stranu komise

alespoň zabraňovaly nerozmyšlenému jednání ženy, která se pro interrupci rozhodla. Často se stává, že žena podstoupí interrupci bezmyšlenkovitě a ze strachu, jelikož nemá svou situaci s kým probrat a není nikdo, kdo by ji pomohl zamyslet se nad vhodnějším východiskem z její situace. Ano, podle § 7 zákona o umělém přerušení těhotenství je sice povinností lékaře ženu poučit o možných zdravotních důsledcích umělého přerušení těhotenství. Otázkou však je, jestli je tato povinnost dostačující a jak zodpovědně k ní lékaři přistupují. Povinnou konzultaci by žena musela absolvovat jak s odborníkem v oboru gynekologie, tak i s odborníkem v oboru psychologie. Gynekolog by ženě vysvětlil, jak bude zákrok probíhat a jaké jsou možné zdravotní důsledky. Odborník v oboru psychologie by se ženou probral její situaci, navrhl jiná vhodnější řešení než je interrupce a pomohl ženě najít správnou cestu. Vhodné by bylo, kdyby po této konzultaci mohla být provedena interrupce až za dva dny, aby si žena mohla promyslet, zda ji chce podstoupit či nikoliv. Institut povinných konzultací by byl tak především ochranou před nerozvážným jednáním, aniž by nikterak bránil ženě v jejím právu na svobodné rozhodnutí.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo nastínit základní názorová východiska, postoje a teorie, které se vážou k problematice interrupcí a určit, jak se promítly do české právní úpravy a zda je tato úprava dostatečná. V první kapitole jsem vymezila základní pojmy. Na pojem interrupce jsem nahlížela jak z právního tak i medicínského hlediska, což bylo důležité především pro ujasnění rozdílů mezi potratem a interrupcí. V druhé části jsem se věnovala hodnotě a počátku života a práva na život. Jednou ze zásadních otázek této práce byla otázka, jakou hodnotu přisuzuje naše společnost životu a kde vidí jeho počátek. Jelikož se jedná o otázku velice kontroverzní a složitou není v práci jasně stanoveno, jakou hodnotu společnost životu připisuje a který okamžik považuje za počátek lidského života. Avšak v rámci této kapitoly byla rozebrána náboženská, filosofická a biologická hlediska a jejich řešení problému.

V rámci druhé kapitoly jsem řešila nejdůležitější argumenty zastánců liberálního a konzervativního přístupu. V této kapitole jsem se snažila obsáhnout základní argumenty pro a proti interrupcím a zobrazit ideální řešení podle každého z přístupů. Byla zde vyřešena i otázka počátku lidského života a přiznání práva na život nenarozenému dítěti, kdy zastánci potratů za něj považují samotný okamžik početí, kdežto liberálové se opírají až o určitý okamžik v průběhu těhotenství. Tato kapitola tedy obsahovala především možnosti přístupu k interrupcím a argumenty, o které se jejich zastánci opírají při jejich prosazování.

V třetí kapitole jsem analyzoval právní úpravu umělého přerušení těhotenství v České republice. Analýza ukázala, že česká právní úprava interrupcí stojí na liberálních principech. Toto se projevilo především v možnosti ženy podstoupit umělé přerušení těhotenství na žádost do konce dvanáctého týdne těhotenství, přičemž žena nemusí uvádět žádné důvody, proč se pro interrupci rozhodla. Při analýze jednotlivých ustanovení zákona o umělém přerušení těhotenství jsem narazila na značnou zastaralost a nesystematičnost zákona.

V kapitole čtvrté jsem se stále zabývala právní úpravou, tentokrát však zakotvením práva na život nenarozeného lidského plodu. V první části jsem

podrobně rozebrala ustanovení práva na život v Listině základních práv a svobod. Dále jsem zmínila mezinárodní dokumenty, kterými je Česká republika vázána a poukázala na to, jak je v nich řešeno právo na život. V české právní úpravě je plod chráněn i v jiných zákonech. Rozebrala jsem tedy i úpravu v občanském, trestním a pracovním právu. Z výše uvedeného jsem zjistila, že žádný z uvedených dokumentů přesně nestanovuje od kdy a v jaké míře lidský plod požívá práva na život. Většina ustanovení je v této otázce nejasná a jedná se spíš o kompromis než o řešení problému. Na druhou stranu je nutné říci, že bylo zjištěno, že Česká republika má v porovnání s jinými státy poměrně rozsáhlou právní úpravu ochrany lidského plodu.

Rozborem judikátu slovenského Ústavního soudu jsem analyzovala argumentační strategii soudu, který konstatoval, že slovenský zákon o umělém přerušení těhotenství, který je velmi podobný s českou právní úpravou, není v rozporu s právem na život. Vyřešeny zde byly otázky o ochraně lidského života v prvních dvanácti týdnech těhotenství a také ochrana dítěte před libovůlí vlastní matky.

V poslední kapitole jsem navázala především na kapitolu třetí, ve které jsem narazila na zastaralost a nesystematičnost právní úpravy umělého přerušení těhotenství. Tato kapitola tedy byla koncipována jako kritika právní úpravy a také jako návrh změn. Zaměřila jsem se zde i na velmi liberální úpravu, která upřednostňuje do konce dvanáctého týdne těhotenství práva ženy na svobodnou volbu, přičemž jsem navrhla možnost mírného zpřísnění této úpravy.

Vzhledem k výše uvedenému, považuji cíle, které jsem si stanovila v úvodu práce za naplněné.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie a knižní publikace

1. BAHOUNEK, Tomáš Jiří, a kol. *Čtyři pohledy na interrupci*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2007, 105 s. ISBN 978-80-87071-09-0.
2. *Bible svatá: Písmo svaté Starého a Nového zákona: Podle posledního vydání kralického z roku 1613*, 3. vyd., Praha: Česká biblická společnost, 2009, 256 s. ISBN 978-80-85810-97-4.
3. CAMERON, Nigel. *Je život opravdu posvátný?* Přeložila Věra Javornická. Praha: Luxpress, 1993, 61 s. ISBN 80-7130-029-2.
4. ČERNÝ, Milan; SCHELLEOVÁ, Ilona. *Právní úprava umělého přerušení těhotenství*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 56 s. ISBN 80-86432-60-2.
5. *DONUM VITAE: Sborník studií o etických aspektech začátku individuálního lidského života a instrukce Kongragace pro nauku víry, o respektování počínajícího lidského života a o důstojnosti oplození. Odpovědi na některé aktuální otázky*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, 73 s. ISBN 80-244-1554-2.
6. DWORKIN, Ronald. *Life's dominion. An argument about abortion, euthanasia and individual freedom*. New York: Vintage books, 1993, ISBN 0-679-73319-1.
7. DWORKIN, Ronald. *Morálnosť interrupcií*. In: *Právo ženy? Štúdie o problematike interrupcií*. Bratislava: Kalligram, 2004, s. 100-155, ISBN 80-7149-612-X.
8. ELIÁŠ, K., a kol. *Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku s podrobným komentářem k 1. 1. 2014*. 3. vyd., Olomouc: Anag, 2014, 1062 s. ISBN 978-80-7263-857-4.
9. FIALA, Josef. *Malá právnícká encyklopedie*. 1.vyd. Praha: Linde, 1994, 218 s. ISBN 80-85647-47-8.

10. FILIP, Jan. *Ústavní právo 1. základní pojmy a instituty. Ústavní základy ČR*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 535 s. ISBN 80-210-20326.
11. GRADY, L. John. *Interrupce Ano nebo Ne? (Důvody proti interrupcím)*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Řád. 2002, 31 s. ISBN 80-901973-8-8.
12. HABERMAS, Jürgen. *Budoucnost lidské přirozenosti. Na cestě k liberální eugenice?* Praha: Filosofia, 2003, 125 s. ISBN 80-7007-174-5.
13. KLÍMA, Karel, a kol. *Praktikum českého ústavního práva*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 600 s. ISBN 978-80-7380-173-1.
14. KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*, 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. ISBN 978-80-7380-261-5.
15. KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavy států Evropské unie. Díl druhý*. Praha: Linde, 2005, 335 s. ISBN 80-7201-556-7.
16. KOKEŠ, Marian. Právo na život. In: WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, a kol. *Listina základních práv a svobod, Komentář*. 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, s. 150-185, ISBN 978-80-7357-750-6.
17. Kolektiv autorů. *Filosofický slovník*. 2. rozšíření vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998, 463 s. ISBN 80-7182-064-4jh.
18. KÜHN, Zdeněk. *Ochrana lidského plodu v trestním právu*. Praha: Institut pro vzdělávání soudců a státních zástupců, 1998, 63 s.
19. MACH, Jan. *Medicína a právo*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, 257 s. ISBN 80-7179-810.
20. MISHAN, J. Ezra, *O povaze milosrdenství: Jak argumentují zastánci „ženské volby“*. Přeložil Jan Placht. Praha: Občanský institut, 1997, 23 s.
21. ROTTER, Hans. *Důstojnost lidského života: základní otázky lékařské etiky*. Praha: Vyšehrad, 1999, 107 s. ISBN 80-7021-302-7.
22. ROZTOČIL, Aleš, a kol. *Moderní gynekologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 508 s. ISBN 978-80-247-2832-2.
23. TĚŠINOVÁ, Jolana; ŽDÁREK, Roman; POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, 414 s. ISBN: 978-80-7400-050-8.

24. THOMSONOVÁ, Judith, Jarvis. Obrana interrupcí. In: *Právo ženy? Štúdie o problematike interrupcií*. Bratislava: Kalligram, 2004, s. 22-44, ISBN 80-7149-612-X.
25. UZEL, Radim. Pohled lékaře. In: PEKÁRKOVÁ, Milena, a kol. *Potrat anež na pokraji života*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 6-22, ISBN 80-7169-922-5.
26. VALACH, Vladislav. KÁBRT Jan. *Lékařský slovník*. 2 přepracované a doplněné vydání. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1962, 526 s. ISBN 08-091-62.
27. WÁGNEROVÁ, Eliška. Právo na soukromí v širším smyslu. In: WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, a kol. *Listina základních práv a svobod, Komentář*. 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, s. 277-299, ISBN 978-80-7357-750-6.
28. WILLKE, B., WILLKE, J. *Člověkem od početí*. Přeložili L. Cekotová, S. Bernardová, Z. Hejl. Český Těšín: Katolické nakladatelství COR JESU, 1993, 334 s.
29. ZIMEK, Josef. *Právo na život*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita 1995, 36s., ISBN 80-210-1140-8.

Odborné články

1. HADERKA, Jiří. K nové federální judikatuře v USA k interrupčním věcem (1973-1989). In: *Právník*. roč. 1990, č. 5, 584 s., ISSN 0324-7007
2. HACH, Petr. Počátek života jako mnohvrstevný problém. In: *Scripta bioethica*. Brno: Hippokrates, 2002. roč. 4, č. 4, ISSN 1213-2977
3. WARREN, Samuel., BRANDEIS, Louis. *The Right to Privacy*. [online] in Harvard Law Review, vol. 4, no. 5, 1890, [cit. 16. 3. 2015]. Dostupné z: http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brandwarr2.html.

Právní předpisy

1. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLÁDNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 4. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezv6mrnge>.
2. Zákon č. 68/1957 Sb., o umělém přerušení těhotenství. Účinný do 31. 12. 1986. In: *Beck-online*. [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 2. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgu3v6nryfuyq>.
3. Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů. In: *Beck-online*. [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 2. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzha3f6nrwfuya>.
4. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga3f6mrwgiwteti>.
5. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfuytm>.
6. Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgeyv6mzxgiwtk>.

7. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgezf6obzfuya>
8. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzg43f6mjsgawta>.
9. Vyhláška ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky č. 75/1986 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství. In: *Beck-online*. [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 2. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzha3f6nznvfuyq>.
10. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzheyv6mjggqwt>.
11. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezf6mrqhewte>.

Soudní rozhodnutí

1. Nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 4. prosince 2007, sp. zn. PL ÚS 12/01. In: *Ústavný súd Slovenskej republiky* [online]. [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: <http://portal.concourt.sk/pages/viewpage.action?pageId=1277961>.
2. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva, ze dne 16. prosince 2010, sp. zn. 25579/05, ve věci A, B and C v. Ireland. In: *European Court of Human rights*. [online], 2010 [cit. 24. 3. 2015]. Dostupné z: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-102332#{"itemid":\["001-102332"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-102332#{)
3. Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států amerických, ze dne 22. ledna 1973. No. 70-18., ve věci Roe v. Wade In: *Legal Information Institute* [online]. [cit. 14. 3. 2015]. dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/410/113>.
4. Rozsudek Nejvyššího soudu Irska ve věci The Attorney General v. X. and Others, ze dne 5. března 1992, No. 846P., ve věci The Attorney General v. X. and Others. In: *the Supreme court of Ireland*. [online]. 1992 [cit. 24. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.supremecourt.ie/SupremeCourt/sclibrary3.nsf/pagecurrent/9FA0AA8E8D261FC48025765C0042F6B3?opendocument&l=en>.

Ostatní zdroje

1. BAROCHOVÁ, Petra. Vše co jste chtěli vědět o potratové pilulce. Odpovědi gynekologa. *OnaDnes.cz* [online]. Publikováno dne 18. 6. 2014 [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/potratova-pilulka-0nc-zdravi.aspx?c=A140618_084638_zdravi_pet.
2. ELIÁŠ, Karel. In: ŠVESTKA, SPÁČIL, ŠKÁROVÁ, HULMÁK, a kol., *Občanský zákoník I., § 1 až 459. Komentář. 2. vyd.*, Praha : C. H. Beck, 2009. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document->

- view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlge2c443cl4zdamjsl44dsx3qmyzd
[k](#).
3. Feministická skupina 8. března. Bud' me pro svobodnou volbu! [online].
březen 2002 [cit. 15. 3. 2015]. Dostupné z:
<http://anarchofeminismus.ecn.cz/files/prochoice02.html>.
 4. Hnutí pro život ČR. *Počty umělých potratů v ČR* [online]. [cit. 3. 3. 2015].
Dostupné z: <http://hnutiprozivot.cz/?a=34&id=78>.
 5. KAČEROVÁ, Eva. Statistika potratů zrcadlí společenskou změnu. *Czso*
[online]. Publikováno 16. 12. 2013 [cit. 11. 3. 2015]. Dostupné z:
<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/c/52002EB1AA>.
 6. KLÍČ, Zbyněk. Co obnáší spor o interrupce. *Cevro* [online]. Publikováno dne
2. června 2004 [cit. 15. 3. 2015]. Dostupné z: [http://www.cevro.cz/cs/41227-
obnasi-spor-interruptce](http://www.cevro.cz/cs/41227-obnasi-spor-interruptce).
 7. KOVÁŘ, Petr. Stav a vývoj zákonodárství umělého přerušení těhotenství ve
světě a u nás. *Plánování rodiny.cz* [online]. Publikováno v roce 2003 [cit. 25.
6. 2013]. Dostupné z:
<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006011310>.
 8. KRČMÁRIK, Matúš. Podľa eseje môžu dieťa zabiť po pôrode. *Techsme.sk*
[online]. Publikováno 5. 3. 2012 [cit. 22. 3. 2015]. Dostupné z:
<http://tech.sme.sk/c/6286923/podla-eseje-mozu-dieta-zabit-po-porode.html>.
 9. LAJKEP, Tomáš. Lidské embryo – kdo, nebo co? II. *Zdravotnické noviny*
[online]. Publikováno 20. 3. 2003, roč. 2003, č. 12 [cit. 18. 3. 2015].
Dostupné z: [http://zdravi.e15.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-
zdn/lidske-embryo-kdo-nebo-co-ii-152517](http://zdravi.e15.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/lidske-embryo-kdo-nebo-co-ii-152517).
 10. Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654), 1. vyd., 2014, s. 184. In: *Beck-
online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 18.
3. 2015]. Dostupné z: [https://www.beck-online.cz/bo/document-
view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlge2c443cl4zdamjsl44dsx3qmyzd](https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk5tlge2c443cl4zdamjsl44dsx3qmyzd)
[k](#).
 11. PEROUTKA, Ferdinand. Zavedeme potratovou samoobsluhu? *Česká
televize*. [online]. Publikováno 3. 1. 2013 [cit. 21. 3. 2014]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/209461-zavedeme-potratovou-samoobsluhu/>

12. Realita umělých potratů. *Hnutí pro život ČR* [online]. [cit. 6. 3. 2015].
Dostupné z: <http://hnutiprozivot.cz/?a=34&id=63>.
13. ŘEHOŘOVÁ, Martina. Z historie interrupcí. *Zdravotnictví a medicína* [online]. Publikováno 2. 7. 2012 [cit. 25. 3. 2015]. Dostupné z:
<http://zdravi.e15.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/z-historie-interrupci-465427>.
14. Usnesení Vlády České republiky ze dne 21. července 2003 č. 747 + P k poslaneckému návrhu zákona, kterým se zrušuje zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, a vyhláška ministerstva zdravotnictví ČSR č. 75/1986 Sb., ve znění vyhlášky č. 467/1992 Sb., a kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon v platném znění (sněmovní tisk č. 376) [online], [cit. 6. 3. 2015] Dostupné z:
http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/876457779431752EC12571B6006EAA62.
15. VÁCHA, Marek. Definice lidského embrya a jeho status. In: *Vesmír* [online]. 2008, roč. 4, č. 87. Dostupné z:
<http://casopis.vesmir.cz/clanky/clanek/id/7671>.